

אוניברסיטת בן גוריון

הפקולטה למדעי הרוח והחברה

המחלקה לסוציולוגיה ואנתרופולוגיה

"אחים לנשק" או "אחים למיטה"?

השוואת יחסי צה"ל והצבא האמריקני למשרתיהם הלהט"בים ומחאתם

מוגש במסגרת סמינר תנועות מחאה - פרספקטיבה השוואתית

102.1.0104

פרופ' לב גרינברג

מלכי שונק

רעי בלאו

Ben Gurion University of the Negev
Dept. of Sociology & Anthropology
P.O.B 653, Beer Sheva 84105, Israel

אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
המחלקה לסוציולוגיה ואנתרופולוגיה
ת.ד. 653, באר-שבע 84105

הצהרה על יושר אקדמאי

במסגרת המאבק בתופעות של הונאה אקדמאית, המחלקה לסוציולוגיה ואנתרופולוגיה עושה מאמץ נרחב ושיטתי למנוע מקרי הונאה כגון העתקת עבודות, רכישת עבודות, "הורדה" של טקסטים מהאינטרנט וציטוטם ללא מראי מקום וכל סוג של הונאה אקדמאית (פלגיאט שפירושו ציטוט טקסט ללא מראה - מקום).

מקרים של הונאה אקדמאית יטופלו בכל חומרת הדין.

קראתי הצהרה זו ואני מצהירה כי אני מחויבת לכללי היושר האקדמאי

שם : מלכי שונק

חתימה : מלכי שונק

תאריך : _____ 30.11.14 _____

Ben Gurion University of the Negev
Dept. of Sociology & Anthropology
P.O.B 653, Beer Sheva 84105, Israel

אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
המחלקה לסוציולוגיה ואנתרופולוגיה
ת.ד. 653, באר-שבע 84105

הצהרה על יושר אקדמאי

במסגרת המאבק בתופעות של הונאה אקדמאית, המחלקה לסוציולוגיה ואנתרופולוגיה עושה מאמץ נרחב ושיטתי למנוע מקרי הונאה כגון העתקת עבודות, רכישת עבודות, "הורדה" של טקסטים מהאינטרנט וציטוטם ללא מראי מקום וכל סוג של הונאה אקדמאית (פלגיאט שפירושו ציטוט טקסט ללא מראה - מקום).

מקרים של הונאה אקדמאית יטופלו בכל חומרת הדין.

קראתי הצהרה זו ואני מצהירה כי אני מחויבת לכללי היושר האקדמאי

שם : רעי בלאו

חתימה : רעי בלאו

תאריך : 30.11.14

תוכן עניינים

4	פתח דבר
4	מבוא
5	פרק ראשון- סקירה היסטורית
5	ישראל וצה"ל
7	ארה"ב והצבא האמריקני
9	נקודות מרכזיות להשוואה
9	פרק שני- מתודולוגיה
10	פרק שלישי- מסגרת תיאורטית
10	הצצה ראשונית על הסוגיה - חוקרים השוואתיים
14	נקודת מבט על ההקשר הלוקאלי
17	פרק רביעי- סקירת הממצאים שעלו בעת המחקר
17	ממצאים אודות צה"ל
19	ממצאים אודות צבא ארה"ב
22	פרק חמישי- ניתוח ומסקנות
22	שיח פוליטי-מדיני-צבאי
25	שיח התנגדות ומחאה
29	פרק שישי- דיון, סיכום וחשיבה להמשך
31	ביבליוגרפיה
33	נספחים

פתח דבר

"כשהייתי בצבא, קיבלתי צלי"ש על כך שהרגתי שני אנשים, וסילקו אותי מהשירות על כך שאהבתי איש אחד" (לאונרד פ. מטלוביץ', 1988).

סרן לאונרד פ. מטלוביץ' היה קצין רב עיטורים בחיל האוויר האמריקני, עקב שירותו בווייטנאם. הוא תבע את צבא ארצות הברית ב-1975 לאחר שסולק מהשירות בשל גילוי נטייתו המינית. כפי שנראה בהמשך, נקודת זמן זו מעניינת שכן הוסרה בה הגדרת ההומוסקסואליות כמחלת נפש מה-DSM (Diagnosed and Statistical Manual of) (mental disorders). מאבקו המשפטי נמשך כחמש שנים, ובסופו זכה לאונרד בתביעה והוחזר לשירות. בעקבותיו, הלכו רבים ושורה של תביעות העלתה את הנושא לסדר היום הציבורי. מקרה זה מדגים את התהליך הארוך והמתמשך לקבלת שוויון זכויות בקהילת הלהט"ב, הומואים, טרנסגינדרים וביסקסואלים - קהילת ה"להט"ב".¹ סיפורו של מטלוביץ' הינו אחד מיני רבים המגוללים את סיפור המאבק הלהט"בי, אותו בחרנו לבחון דרך מאפייני ה- Occupy Movement. תנועת מחאה בינלאומית זו, התמקדה באי השוויון הכלכלי והחברתי בעולם, והעלתה מחדש את סוגיית ההיבט המקומי אל מול העולמי. בעוד המחאות בעשורים הקודמים עסקו בנושאים כגון מגדר, אתניות, זכויות פרט ונושאים מקומיים, תנועת ה- occupy הכילה נושאים ושאלות גלובאליים. לאור תהליכי גלובליזציה נרחבים בשנות ה-90, פני המחאה קיבלו גוון שונה מכל שהתרחש עד כה. במקומות שונים, להט המחאה העלה נושאים המשותפים לרחבי הגלובוס (למשל מדיניות כלכלית) אך יחד עם זאת, אופי המחאה התעצב בצורה שונה בהתאם למגמות הלוקליות.

באופן דומה, מחאת הלהט"בים וקריאתם לשוויון זכויות הפכה לסוגיה גלובאלית שקבלה פן לוקאלי במדינות השונות. במחקרנו, נעסוק באופי המחאות, המדיניות והחקיקה אשר התרחשו בתחום זה. בהתאם לכך, נשרטט תמונה המציגה את ההשוואה בין סוגי המחאות השונים שהתחוללו בארה"ב ובישראל ביחס לסוגיית שירות להט"בים בצבאות המדינות. נושא זה הינו בעל זיקה אישית לשנינו ככותבים, עקב הרקע של שירותנו הצבאי והשלב בחיים בו אנו נמצאים (סיום התואר ויציאה לעצמאות כלכלית) המזוהה עם הדרישות לשוויון זכויות במחאת ה- Occupy. מתוך כך ומתוקף היותנו אזרחים שעברם כולל שירות צבאי משמעותי כלוחם-הומו-דתי-לשעבר וכקצינה-חילונית, בחרנו להתמקד במחאת הלהט"בים כפי שבאה לידי ביטוי במישור הצבאי-מדיני ובמישור החברתי-אזרחי.

מבוא

לאורך השנה החולפת באקדמיה, חקרנו את נושא הלהט"בים תוך הדיאלקטיקה הקיימת עם ההיבט הדתי במדינת ישראל. בנוסף להיותה מדינת דת, ישראל מכילה גם היבטים צבאיים ייחודיים. יש לציין כי השוואתנו מניחה תחילה כי מדינת ישראל מכילה כיום יותר מאפיינים מערביים-ליברליים מאשר מאפיינים מסורתיים-שמרניים. בעידן המודרני, המאבק של תנועת הלהט"ב לובש מגוון צורות ברחבי העולם. מתוקף היותנו ישראלים, כיוון מחקרנו עסק תחילה בהשוואת התקדמות המאבק לשוויון זכויות בין מדינתנו לארצות הברית. הנחת המוצא הייתה כי ההתקדמות מהירה יותר בארה"ב, עקב היותה דמוקרטיה ליברלית ודגל המודרנה המערבית של העולם. לשם המחקר, ערכנו סקירה היסטורית נרחבת בנושא זכויות הלהט"ב, תוך התייחסות להיבטים שונים - כלכלי, פוליטי, מדיני וצבאי. מתוך מכלול הנתונים שהיה בפנינו, עלה ממצא מפתיע ומעניין דווקא בהיבט הצבאי; על-אף שהמודעות הציבורית, המחאה ותהליך שיפור הזכויות התרחשו מוקדם יותר בארה"ב, היחס ללהט"בים בצבא האמריקני נשאר מפלה באופן יחסי עד 2011. זאת בניגוד לצה"ל, בו יחס זה הוסר באופן פורמלי כ-20 שנים קודם. שיטת עבודתנו התמקדה בסקירה ספרותית נרחבת ובניתוח ויזואלי של המחאה במדינות השונות. תחילת העבודה נגעה בסקירה היסטורית כללית ובנקודות זמן חשובות בחקיקה ובמחאה, בכל אחת מהמדינות. בהמשך, מתוך פיקוס העדשה על ההיבט הצבאי-משפטי, התמקדנו בכתבות, חקיקה צבאית, צפייה בראיונות של גנרלים אמריקאיים, סיפורים אישיים של לוחמים-הומואים, מאמרים מחקרניים ומעבר למילה הכתובה - מחאות ויזואליות שונות. מטרתנו הייתה לאסוף מידע על היחס המדיני-פוליטי כלפי שירות הלהט"בים בשני הצבאות, כמו גם על הפן

¹ לאורך העבודה נשתמש במושג "להט"ב", אך יש לציין כי התמקדותנו סבבה בעיקר סביב קהילת ההומוסקסואלים.

המחאתי. זאת בכדי שנוכל לנסות להבין טוב יותר את ההבדל המוזר והמפתיע ביחס לסוגיה דווקא בתוך הצבאות, באופן הפוך לחלוטין למתרחש בספרות האזרחיות. לאור אשר למדנו במחלקה לסוציולוגיה לאורך התואר וכל שצינו לעיל, שיערנו כי לפן הלוקאלי תהיה משמעות חשובה בסוגיה. על רקע תיאוריות סוציולוגיות לגבי החברה הישראלית, דוגמת דבריהם של קימרינג והורוביץ וליסק, הנחנו כי יחסי הצבא-מדינה בשתי המדינות יהיו גורם מרכזי בתרומתם להבדלים. כמו-כן, הנחנו כי יחסי דת-מדינה ישחקו תפקיד בהסבר ההבדלים, אם כי לא ידענו באיזה אופן. זאת משום שלתפיסתנו, יחסי הדת-מדינה השלובים בישראל אמורים להשפיע בכיוון שלילי על היחס ללהט"בים בצה"ל. בפועל, השפעה זו כנראה מנוגדת לממצא המפתיע שמצאנו לגבי היחס המתקדם והמקבל של צה"ל. לפיכך, הבנו שרק איסוף מידע נרחב יסייע לנו במציאת הסברים מקיפים וזוויות חדשות לסוגיה.

פרק ראשון - סקירה ספרותית-היסטורית

1.1 - ישראל וצה"ל

בדומה לתהליכי המודרניזציה שחלו בעולם, גם מצב זכויותיהם של הלהט"בים בישראל עבר תהפוכות רבות, הן בחברה הישראלית והן בתוך שורות הצבא. החקיקה המשפטית מאז קום המדינה ועד שנת 1983, הושתתה על חוקי המנדט הבריטי ואסרה על משכב זכר. העונש על עבירה זו היה מאסר בן 10 שנים. שנת 1956 ציינה את המשפט הראשון והבודד שנערך בצה"ל לשני חיילים שקיימו יחסי מין חד-מיניים, אשר נשפטו לשנת מאסר. סערה ציבורית גדולה התעוררה בעקבות פסק הדין ולאחר ערעור שטען כי מדובר במחלה ולא בפשע, הופחת עונשם. לדברי גרוס (2000), עד תחילת שנות השמונים הצבא התעלם מסוגיית שירותם של הומואים, אשר ממילא נמנעו מלפרסם את נטיותיהם בפומבי. עד שנת 1983, ההתייחסות להומוסקסואליות הייתה כאל מחלת נפש ולפיכך, על-אף שלא הייתה חקיקה פורמלית בסוגיה, הצבא שחרר הומואים משירות פעיל על רקע נפשי.

שנות ה-70 העלו את סוגיית ההומואים לדיון חברתי-ציבורי. הוקם פורמט ראשוני של אגודת הלהט"ב שכונה "האגודה לזכויות הפרט" עקב האיסור בחוק, כמו גם, כונסה ההפגנה הרשמית הראשונה בתל-אביב במסגרת כנס הומו-לסבי יהודי עולמי. שנת 1983 היוותה נקודת מפנה במגמת האפליה והציגה תפיסה של ההומואים כ-"איום בטחוני" נוסף על תפיסתם כ-"סטייה", עקב פרסום פקודות מטכ"ל חדשות. לפי גרוס (2000), פקודות אלו הגיעו מצמרת צה"ל לאור התגברות תופעת היציאה מהארון בחברה הישראלית. הפקודות שפורסמו על-ידי אכ"א ביטאו מדיניות אנטי-ליברלית וקבעו כי במידה וייוודע למפקד על נטייה הומוסקסואלית של אחד מחייליו, עליו להפנותו מיד לגורמי בריאות הנפש וביטחון שדה. על סמך הבדיקה שתתבצע, יוחלט על אחת משלוש האפשרויות: המלצה להפסקת שירות, הגבלות שיבוץ או ביצוע תחקיר בטחוני מקיף בהתאם לתפקיד. כמו-כן, נקבע כי בשום מקרה לא ישרת חייל הומו בתפקיד "סוד מועדף"² וכי יימצא תחת פיקוח בטחוני כל תקופת שירותו. שנת 1988 סימלה נקודת מפנה נוספת בסטטוס החברתי של פרטים הומואים - דבר הבא לידי ביטוי בביטול האיסור הפלילי על משכב זכר.

המהלך הפוליטי הובל על-ידי מרדכי וירשובסקי ושולמית אלוני ולבש צורה ליברלית-שמאלנית המנוגדת לחקיקה הצבאית. המהלך נעשה במחטף, מבלי ליידע את מליאת הכנסת, באופן בו הסיעה השמרנית שהייתה צפויה להתנגד להחלטה, כלל לא נכחה בהצבעה. בד בבד לעליה בתרבות הפנאי הגאה בחברה הישראלית והסרת החקיקה המפלה בתחום התעסוקה, התפתחה מגמה אנטי-אפלייתית בתוך שורות צה"ל. גרוס (2000) מראה כי על אף הדחתו של פרופסור עוזי אבן מתפקידו הצבאי מזה 15 שנה (תפקיד מסווג), מחאתו האישית הובילה לשינויי מדיניות. בשנת 1992, הרמטכ"ל דאז אהוד ברק, הסיר את הסעיפים המפלים מפקודות המטכ"ל, אם כי לא לחלוטין. בשנת 1993 - נקודת מפנה נוספת - נכנסו הפקודות החדשות שביטלו את חובת הדיווח למרכז בריאות הנפש, אך הותירו את חובת הדיווח לביטחון שדה. מאידך, אותה השנה הביאה עמה גם מגמות יותר אפלייתיות. במסגרת "יום הגאווה" ברחוב שינקין בתל-אביב, הוצב ארון עץ כך שכל עובר ושב יוכל להצטלם יוצא ממנו כאקט סמלי. החייל יוסי מקייטון, יצא מארון העץ כאקט מחאתי ועורר רעש תקשורתי נרחב - דבר שהוביל את מפקדיו לשפוט אותו ל-28 ימי מחבוש על תנאי והרחקה משירותו. הצבא נקט בעמדה כי יוסי נשפט עקב איסור על מגע עם התקשורת ולא עקב נטייתו

² תפקידי קהילת המודיעין - הצפנה והסתרה.

המינית, עמדה שגובתה על ידי ראש הממשלה - יצחק רבין - שנדרש להגיב לפרשה. אירוע זה הביא את סוגיית שירותם של חיילים הומואים למודעות ציבורית, כמו גם הטיל צל כבד על ההוראות הליברליות החדשות. שנות ה-90 מסמלות גל של שינויים ומחאות בחברה הישראלית ככלל, ובהיבט הלהט"בי כפרט. בשנת 1996 התחוללו מחאות מול משכן הנשיא וייצמן, שהביאוהו להתנצל על התבטאויותיו ההומופוביות. בנוסף, לסביות קיבלו לראשונה הכרה בזוגיותן בכל הנוגע לטיפול הפרייה. שנת 1997 מציינת תקדים משפטי שהוביל לשינוי תפיסתי נוסף בצה"ל - אדיר שטיינר³ מקבל תווית של "אלמן צה"ל" בכך שעותר לבג"ץ וזוכה לתמלוגים השווים לשל בנות זוגם של חיילים שנפטרו. שנות ה-90 הסתיימו במספר אירועים מחאתיים המצביעים על מגמות שונות; מחד גיסא, אירועי הגאווה הרשמיים הראשונים בתל-אביב (ביניהם מצעד הגאווה הראשון ב-1998) תוקצבו על-ידי העירייה - דבר המצביע על הכרה פורמלית מוסדית. מאידך, אירועי הוויגסטוק⁴ הופסקו על-ידי משטרת ישראל בטענה של חילול שבת והפרעה לציבור. משתתפי האירוע לא הסכימו עם ההחלטה ופצחו בהפגנה שהובילה לעימות חזיתי ואלים עם המשטרה. במהלכו, השתמשו השוטרים בכפפות גומי מחשש להידבקות באיידס - דבר שעורר סערה ציבורית והיווה סמל להומופוביה מצד הממסד. בשנת 1998 בוטלו פקודות הקבע של צה"ל שעסקו בשירות הומואים, אך הדבר נעשה בשקט ובהיעדר פרסום. זאת בניגוד, לפרסומן ולתשומת הלב שחוללו בשנת 1993. אותה השנה הסתיימה במחאה מסוג שונה ובתחושת ניצחון כאשר דנה אינטרנשיונל הטרנסג'נדרית זוכה באירוויזיון ומקנה מעמד חדש למדינת ישראל בהיבט היחס ללהט"בים. במקביל לשינויים החברתיים, צה"ל מגלה סובלנות ובצעד תקדימי, מאשר לחייל טרנסג'נדר לשרת כחיילת⁵.

שנות ה-2000 ממשיכות את העמדה הקונפליקטואלית בחברה הישראלית. במקביל להתקדמות חקיקתית שכללה את השוואת גיל ההסכמה בין הומואים לסטרייטים, תוקף משפטי ראשון לחיים משותפים, חקיקה מתירה של אימוץ והיתר למצעד גאווה ראשון בירושלים - מתרחשות גם פרעות אלימות של יחידים. על-אף עמדה יותר ליברלית במרכז הארץ, ירושלים הופכת למוקד המבטא את המתח החרף שבין דת למדינה בהקשר לסוגיית הנטייה המינית. לאחר שלוש שנים של מצעדים במרכז העיר, מחאת הציבור החרדי החריפה ובמצעד הרביעי דקר ישי שליסל, צעיר חרדי, שלושה מהצועדים. מתח זה, בשילוב עם מציאות הסכסוך הישראלי-פלשתיני ומלחמת לבנון השנייה, הביאו לדחייתו של המצעד הגדול שתוכנן לשנה לאחר מכן (2006). לאחר הדחייה, התגברו מהומות החרדים האלימות בירושלים ובמקביל להפגזות בעזה, המשטרה הודיעה כי אינה יכולה לאבטח את המצעד והעבירה אותו לפורמט של אירוע סגור בתוך אצטדיון "טדי". נסיבות אלו העניקו למצעד את שמו המחאתי - "המצעד שלא צעד".

שנות ה-2000 הביאו עמן את הקמתם של ארגונים בעלי אג'נדות פרו-להט"ביות רבים וביניהם: הבית הפתוח בירושלים, בית דרור בתל אביב, הבר-נוער, המרכז העירוני לקהילה הגאה בתל-אביב וארגון ההסברה של הקהילה הלהט"בית - חוש"ן (ר.ת - חינוך ושינוי). במקביל להרחבת הדיון הציבורי בסוגיה, סוף העשור הראשון של שנות ה-2000 הביא עמו את התרחיש האלים ביותר בהיסטוריית קהילת הלהט"ב הישראלית. ב-2009 התפרץ אדם חמוש למועדון ה"בר-נוער" בתל-אביב בעת מפגש חברתי והחל לירות בנוכחים ללא הבחנה. לאחר מכן, נמלט החשוד והותיר אחריו שני הרוגים ו-11 פצועים. האירוע עורר בעקבותיו גלי הזדהות רבים, כששיאם היה עצרת סובלנות בכיכר רבין בה נכחו כ-70,000 משתתפים ונאמו בה אישי ציבור. במקביל, התעוררו גילויי הומופוביה נוספים בציבור וההאשמות בעניין הירי הופנו לציבור החרדי, כהמשך ישיר להתבטאויות חריפות בעניין הנטייה המינית⁶, כמו גם אירוע הדקירה בירושלים מספר שנים לפני כן. בהיבט הצה"לי, שנות ה-2000 ועד ימינו אנו (2014) ממשיכות את המגמות המדוברות. ישנן עדויות למקרים פרטניים רבים של הומופוביה ואלימות מילולית בין מפקדים וחיילים ומאידך, צה"ל כגוף מנסה לקדם שוויון וסובלנות תוך העלאת המודעות בקרב משרתיו. דוגמא טובה לכך, ניתן לראות בהכנסת פעילויות הסברה לקצינים, מפקדים וחיילים מטעם מתנדבי ארגון חוש"ן. חשוב לציין כי המצב בצה"ל כיום, נחשב טוב יחסית לשאר המערב (Belkin, 2003).

³ בן זוגו של אלוף משנה דורון מייזל ז"ל.

⁴ פסטיבל דראג שהחל בשנות ה-80 בניו יורק, מקור שמו מהמילה wig - פאה. הפורמט הישראלי נוסד על ידי ארגון "ב.ל.ה. דואגת" שמטרתו הייתה להגביר מודעות לאיידס ולחיים עם מחלה זו.

⁵ צה"ל אישר לו להתנהל כחיילת לכל דבר, אם כי לא אושר לו ניתוח לשינוי מין במהלך השירות ולכן עזב את שורות צה"ל.

⁶ חבר הכנסת ניסים זאב מסיעת ש"ס, התבטא כשנה וחצי בטרם הרצח באמירה הבאה - "צריך לטפל בהומואים כמו בשפעת העופות".

1.2 - ארה"ב והצבא האמריקני

ארה"ב נחשבת כיום לבירת המודרנה העולמית בכל הקשור לקידום זכויות הפרט והאזרח בעשורים האחרונים. הנחת מוצא זו שימשה אותנו לבחינה היסטורית מקיפה של היבט זכויות ומחאת הלהט"בים בה. עם זאת, גם בארה"ב הסיפור רחוק מלהיות "ורוד" והתהליך עודנו רצוף מהמורות. ניתן לראות ניצני מחאה כבר בשנת 1924 בה הוקם הארגון הלהט"בי המוכר הראשון בשיקגו - The Society Of Human Rights. בהיבט הצבאי, ניתן לראות כי בטרם מלחמת העולם השנייה חלה מדיניות ההפרדה - הומואים פעילים מינית בעת שירותם נידונו לסילוק לפי The Articles of War⁷. החל מ-1942, הומואים בנטייתם בלבד הודרו מהצבא תחת הגדרת שחרורם כ-"Blue Discharge"⁸. בשנת 1947, הוחלפה מתודולוגיית ה-"שחרור הכחול" בפיצול לשתי תתי-קטגוריות: "שחרור לא-רצוי" לחיילים שנחשדו בנטייתם, ו-"שחרור שלא-בכבוד" לחיילים שנתפסו מבצעים אקט מיני הומוסקסואלי. באופן כללי בהיבט החברתי, שנות ה-50 אופיינו בתפיסתו של העולם הפסיכיאטרי המערבי את ההומוסקסואליות כ-"מחלת נפש", תפיסה שהשפיעה על הממסד, הממשל והצבא. הומואים נתפסו כנתונים לסחיטה מצד גורמים קומוניסטיים ולפיכך, בדומה לישראל, נתפסו כ-"איום בטחוני". תקופה זו ידועה בשם "בהלת הלבנדר"⁹, בה הועלו קונספירציות מחתרטיות בהקשר להומואים בשירות המדינה או הצבא ומסירת מידע לקומוניסטים. דבר זה הוביל לגל של פיטורין מהשירותים המדיניים והממשלתיים. במקביל, עד שנות ה-60 קמים ארגוני זכויות רבים ושונים¹⁰ ומתפתחת תרבות גאה נרחבת (מופעי Broadway ועוד).

אם נתייחס להיבט המדיני-ממסדי, אילינוי הייתה המדינה הראשונה לבטל את החקיקה הפלילית כנגד משכב זכר בשנת 1962. שנות ה-60 מסתיימות עם תחילתה של מחאה אקטיביסטית להט"בית נרחבת בדרישה לזכויות וקבלה, כתוצאה מפרעות סטנוול בניו-יורק. פרעות אלימות אלו התרחשו בשנת 1969 כלפי משטרת ניו-יורק, שפשטה לפנות ליל על בר הומוסקסואלים - "Stonewell Inn". הפרעות נמשכו מספר ימים במחאה על ההומופוביה והאלימות שמופנות דרך קבע כלפי הלהט"בים מצד המשטרה. הן נחשבות לאירוע מכונן בתולדות המאבק, שכן החלו תהליך שחולל מהפך במעמד החוקי והחברתי של להט"בים בעולם המערבי. מתוך כך, הן מצוינות כל שנה במצעדי הגאווה ברחבי העולם.

תקופת מלחמת וייטנאם (1959-1975) כללה גיוס חובה לצבא ורק לקראת סיומה, ב-1973, בוטל חוק זה. בתקופה זו, הפנטגון התייחס להומוסקסואליות כפגם מוסרי אך עם זאת, ככל הנראה עקב מצוקת כח אדם, הצבא העלים עין ואפשר להומואים להתגייס לקרב. בד בבד, באותה התקופה פעלו ארגונים אנטי-מלחמתיים והסיתו נגד הגיוס בקריאתם לצעירים וצעירות לדווח כי הם חד-מיניים. אך, בניגוד לתכניות, נטייה חד-מינית בהחלט לא סיפקה תירוץ לפטור בעת תקופת מלחמה זו והרוב גויסו (Halley, 1999). עם סיומה של מלחמת וייטנאם, באמצע שנות ה-70, ההגבלות על שירותם של הומוסקסואלים חזרו לתוקף. מנגד, שנת 1973 סימלה מהפכה גדולה בעולם הפסיכיאטרי עם הוצאתה של ההומוסקסואליות מה-DSM כהפרעה נפשית. יתר על-כן, המציאות החברתית שהתעוררה הייתה בעלת מאפיינים פציפיסטיים ותנועות אנטי-מלחמתיות שצמחו לאחר מלחמת וייטנאם. כך לדוגמה, בשנים 1976-1977 התחולל מאבק להט"בי, אך זה נחל מפלה בעקבות קמפיין "Save our children" בראשותה של אניטה ברייאנט¹¹. בהמשך, בשנת 1979 התרחשה בווישינגטון צעדה פוליטית למען זכויות להט"בים. במקביל, במישור הפוליטי ניתן לראות את פעילותו הענפה של הארווי מילק - סוכן שינוי מרכזי במאבק לזכויות להט"ב בארה"ב. בתחילת שנות ה-70 הוא עבר לרובע הגאה ("הקסטרו") בסן פרנסיסקו. לשכונה זו הגיעו הומואים רבים ששחררו מהצבא בשל נטייתם המינית, כבר בתקופת מלחמת העולם השנייה. בשנות ה-70 היה

⁷ חוק שהסדיר רגולציות צבאיות עד אותה התקופה (1942), הגיע מהמשטר הבריטי.

⁸ תקנה שסיווגה הומואים ולסביות כלא מתאימים לשירות והביאה להדחתם מהצבא, כמו גם שלילת זכויותיהם כחיילים משוחררים. בהמשך, הוכנסו לעניין אלמנטים פסיכיאטריים והדבר סווג כפסיכופתולוגיה (השפיע בהמשך על הפרקטיקה הצבאית).

⁹ רדיפה של הומוסקסואלים בממשל הפדראלי של ארה"ב בשנות ה-50.

¹⁰ ארגונים כדוגמת: National Gay Rights Organization ע"י Harry Hay וארגון זכויות לסבי - The Daughters Of Bilitis.

¹¹ קמפיין זה עשה שימוש באידיאולוגיה קתולית דתית פונדמנטליסטית.

הרובע במעבר משכונת פועלים ללב חיי הקהילה הגאה ומשך אליו הומואים רבים מרחבי ארה"ב (גרוס, 2000). מילק פעל לקידום אינטרסים להט"בים וכונה "ראש העיר של הקסטרו". בהמשך, נבחר ב-1977 למועצת העיר סן פרנסיסקו - דבר אשר הפך אותו להומו המוצהר הראשון בתולדות קליפורניה שנבחר לכהונה ציבורית. בשנת 1978 הצליח מילק לבטל את החקיקה המפלה במקומות עבודה. כמו-כן, נדחתה Proposition 6 אשר הפלתה מורים שזוהו עם מאבק זה. סיפור מחאתו של מילק נגמר באופן טראגי כשבאותה השנה, הוא וראש עיריית סן פרנסיסקו נרצחו בהתנקשות על-ידי דן ווייט¹². ווייט הורשע במשפטו בהריגה בלבד ולבסוף גם שוחרר על תנאי לאחר חמש וחצי שנים. גזר דין מקל זה, הביא להפגנות מחאה מול בניין העירייה, בהן דרש ההמון הלהט"בי צדק. הפגנות אלו התפתחו באותו הלילה לפרעות הידועות בשם - "מהומות ליל ווייט", בהן המון להט"בים ותומכיהם פרצו לבנייני העירייה והציתו אותם, כשבמקביל התפתחו תגרות בין שוטרים ומפגינים באזור הקסטרו. ניצני מאבקים ומחאות אלו, הניבו פירות כשבשנת 1980, הדמוקרטים תמכו בזכויות להט"בים בכנס בניו-יורק.

עד לשנת 1993 שירותם של הומוסקסואלים בצבא ארה"ב נאסר ואף בוצעה חקירה אקטיבית לגבי נטייתם המינית של חיילים על-ידי מפקדיהם, בעת הגיוס ובמהלך השירות. ב-1992 ביל קלינטון הבטיח לציבור כי במידה וייבחר לנשיאות, ירחיב את זכויות האזרח של הלהט"בים. כשנה לאחר היבחרו, ולמרות שנתקל בקשיים, השיג קלינטון את מה שהוצג בציבור כהסדר פשרה, מדיניות חדשה שנקראה - "Don't ask, don't tell, don't pursue"¹³(DADT). מדיניות זו אסרה חקירה אקטיבית של החיילים לגבי נטייתם המינית, ובבסיסה עמדה ההנחה כי שירותם של להט"בים מוצהרים בצבא יחליש את אחדותו ועילותו (Belkin, 2003). ניתן לראות כי חל שינוי בתפיסת הממסד כלפי הומוסקסואליות - מעבר מפגם מוסרי לאיום על אחדות הצבא. החלת המדיניות ואכיפתה כוונו להתיר שירות תוך איסור על פעילות מינית הומוסקסואלית, אך הובילו לשחרורם של אלפים מהצבא. זאת כתוצאה מ-"הוצאות מהארון" על רקע יריבויות אישיות, עקב דיווחי הטרדות על רקע נטייה מינית. כמחאה כלפי מדיניות זו והעלייה בפשעי שנאה כנגד להט"בים, התרחשה צעדת תגובה בווינגטון שכללה כמיליון אנשים.

תוצאותיה של המדיניות, כאמור, כללו סילוקם של הומואים ועלייה בהטרדות, כגון מותו של החייל בארי ווינצ'יל¹⁴. בעקבותיהן התעוררו בשנת 2000 התנגדויות למדיניות זו, בעיקר מצדם של מנהיגי המפלגה הדמוקרטית. קלינטון עצמו הודה בכישלון חלקי של המדיניות והפנטגון החל לנקוט בפעילות למניעת הטרדות, ומכאן הוסיף את ה-Don't Harass הרביעי - בד בבד, החלו מדינות ארה"ב בשנה זו להכריז על הכרה חוקתית בזכויותיהם של להט"בים. למשל, מדינת ורמונט הייתה הראשונה להכיר ב"איחוד אזרחי" של זוגות הומו-לסבים.

מגמות אלה של התפתחות בחקיקה נמשכו בין השנים 2003-2009 וכללו פסיקות שונות בבתי המשפט, לגבי אי-חוקיותם של "חוקי מעשי סדום" או איסור על נישואים חד-מיניים. מדינות שונות חוקקו חוקים בעד נישואים חד-מיניים או אזרחיים. ב-2009 נשיא ארה"ב, ברק אובאמה נקט באקטים פרו-להט"בים שכללו הענקת זכויות לבני זוגם החד-מיניים של עובדים פדרליים והענקת "מדלייה של חופש" לזכרו של הארווי מילק. בשנת 2010, לאחר מחאות רבות כנגד מהותה המפלה של מדיניות ה-DADT, הסנאט האמריקאי הצביע ברוב קולות בעד ביטולה. שיאה של מגמה זו בא לידי ביטוי בהכרה של ניו-יורק בנישואים חד-מיניים, ערב מצעד הגאווה. בשנת 2012, מדינת קליפורניה שעד אז מרדה בתהליך שעברו יתר המדינות, התיישרה עם הקו החוקתי. כמו-כן, הנשיא אובאמה תמך במופגן בנישואים חד-מיניים, לאחר יציאתם של מספר פוליטיקאים בהצהרות פומביות על נטייתם המינית. בשנת 2013, בית המשפט העליון של ארה"ב יצר תקדים וביטל את Proposition 8 (הפיכת נישואין חד-מיניים לבלתי-

¹² חבר מועצת העירייה לשעבר, היה ידוע בתמיכתו בהגבלות על הומוסקסואלים במערכת החינוך.

¹³ באופן אבסורדי, לדברי גרוס - החלק של "Don't Pursue" הושמט בהמשך מטעמי נוחות (שם המדיניות היה ארוך מדי) ולכן קבלה המדיניות את כינויה המקוצר - DADT.

¹⁴ ווינצ'יל סבל מהטרדות חוזרות ונשנות מחבריו ליחידה לגבי נטייתו המינית. הדבר היה בגדר שמועה בלבד, ו-ווינצ'יל לא דיווח למפקדיו מחשש שישוחרר מהשירות. הוא נרצח בשנתו על ידי קלווין גלובר (שהיה ידוע ביחידה כבעל עבר אלים), אשר חבט בראשו עם מחבט עד אובדן הכרה. בהמשך, מת מפצעיו וגלובר נידון למאסר עולם.

חוקיים) ואת DOMA¹⁵. מגמות חיוביות אלו בהקשר לחקיקה בחברה האמריקאית, נמשכות עד ימינו (2014), אם כי בתוך שורות הצבא, המצב עודנו מורכב.

1.3 - נקודות מרכזיות להשוואה בין הצבאות

סקירה זו מעלה מספר נקודות זמן מרכזיות להשוואת שני המקרים (בהתאם לטבלה המובאת בנספח 1). ארה"ב מבטלת את החוק האוסר על משכב זכר כבר ב-1962, כ-26 שנה טרם ביטולו בישראל (1988). שנת 1983 מהווה גם היא נקודת השוואה מעניינת, בעוד בישראל נכנסת חקיקה רשמית מפלה כנגד להט"בים בצבא ואילו בצבא ארה"ב הסוגיה כלל עוד לא נידונה. בעוד כי ניכר שינוי לטובה בחקיקה האזרחית כלפי להט"בים בארה"ב בין השנים 1978-1979, חקיקה זו לטובתם בישראל מתרחשת רק עם עלייתו של אהוד ברק ב-1992. עם זאת, החקיקה בישראל בשנה זו מתבצעת גם במישור האזרחי וגם במישור הצבאי. מרגע זה ואילך, ההתפתחות החקיקתית בשתי הזירות הללו בישראל מתבצעת כמעט במקביל. עם זאת, 1992 מסמלת גם את עלייתו של קלינטון לשלטון בארה"ב ועמה - קפיאה בהתפתחות החקיקתית בזירה הצבאית. זכויות הלהט"בים בחברה האזרחית האמריקאית מתרבות ומתפתחות עם חלוף העשורים, אולי אף בקצב מהיר יותר מהזירה האזרחית בישראל. אך עם זאת - ההתפתחות בזירה הצבאית קופאת על שמריה. כל זאת, עד שנת 2011 בה מבטלת מדיניות ה-DADT ומתחילה התפתחות מתקדמת יותר שקרתה כבר כשני עשורים לפני כן בצה"ל.

פרק שני - מתודולוגיה

כמויות המידע בסוגיית זכויות קהילת הלהט"ב לאורך ההיסטוריה, הפגיעה אותנו כשניגשנו לנושא בפעם הראשונה. חווינו קושי מרכזי במיקוד החיפוש למקורות מידע מסוימים, ולמעשה עטנו על המידע מכל עבר בכדי לנסות לגבש כיוון עבודה כללי. קושי נוסף שאפיין את תחילת מחקרנו הוא העובדה כי היינו שבויים בקונספציה כי ארה"ב מתקדמת יותר בתחום זכויות הלהט"ב מאשר ישראל. קונספציה זו יצרה כלאה אותנו בחיפוש "משוחד" של מידע ספציפי. כניסיון בריחה ממלכודת זו, החלטנו להתחיל בסקירה היסטורית אובייקטיבית ומקיפה של זכויות הלהט"ב והמחאות בשתי המדינות, תוך תקווה שכך נוכל לקבל תמונה רחבה יותר על ההבדלים בקידום זכויות אלה. בחינת ההיסטוריה החקיקתית בתחום, כמו גם המחאתית, העלתה על נס את ההיבט הצבאי. שמנו לב כי סוגיית הזהות המינית בהקשר השירות הצבאי היא מרכזית בשתי המדינות, שעוסקות לאורך ההיסטוריה בחקיקה בנושא. מתוך כך, עלתה גם הבנה עמוקה יותר לגבי הקונספציה בה היינו שבויים. זאת מאחר וגילינו את הנתון כי החקיקה המפלה נשתמרה בצבא האמריקני עד לשנים האחרונות (2011) בעוד צה"ל מיגר את יחסו המפלה באופן פורמלי כבר כשני עשורים לפני כן. המיקוד של מחקרנו עבר לסוגיית זכויות הלהט"ב והמחאה סביבה. ראשית, חיפשנו ומצאנו את ההיסטוריה החקיקתית בנידון בכל אחד מהגופים, במקביל להבנת ההיסטוריה וההקשר החברתי של אותה התקופה. בהמשך, במקביל לחיפוש רקע תיאורטי העוסק בסוגייה כחלק מהשירות הצבאי, הגענו לשלל כתבות, ראיונות ודעות של גנרלים, מפקדים וחיילים בשני הגופים.

שיטת עבודתנו התמקדה בסקירה ספרותית נרחבת ובניתוח ויזואלי של המחאה במדינות השונות. תחילת העבודה נגעה בסקירה היסטורית כללית ובנקודות זמן חשובות בהתפתחות החקיקה והמחאה, בכל אחת מהמדינות. בהמשך, מתוך מבט על ההיבט הצבאי-משפטי, התמקדנו בכתבות, חקיקה צבאית, צפייה בראיונות של גנרלים ומפקדים אמריקאים, סיפורים אישיים של לוחמים-הומואים, פורומים, מאמרים מחקריים הנוגעים ישירות לסוגיה וכמו-כן, מעבר למילה הכתובה – מחאות ויזואליות שונות. מתוך כלל ממצאים אלו ובשילוב עם ההנחות התיאורטיות שסקרנו קודם לכן, הגענו למספר סברות ומסקנות אותן נציג בפרקי הניתוח והדיון.

פרק שלישי - מסגרת תיאורטית

¹⁵ (DOMA) Defense of marriage act - נקבע בתקופת שלטונו של הנשיא קלינטון וביטא את מוסד הנישואים כמכונן בין גבר ואישה בלבד.

3.1 - הצצה ראשונית על הסוגיה מנקודת מבטם של חוקרים השוואתיים

בטרם נצלול לניתוח ההשוואתי בין הצבאות, נרצה להעמיק תחילה בתחום הלימודים ההומו-לסביים ובנקודת מבטם של מספר חוקרים שהתמקדו בסוגיה. חשוב לציין כי הלימודים ההומו-לסביים והתיאוריה הקווירית לא שימשו אותה בניתוח עצמו, אך כן היוו קו מנחה בתפיסתנו ובסיס חשוב להבנת הסוגיה.

3.1.1 - הלימודים ההומו-לסביים והתיאוריה הקווירית

תחום לימודים זה הוא תולדה של תנועת השחרור הגאה (Gay Liberation Movement) ושל הפוליטיזציה של זהויות הומו-לסביות שהיא חוללה (גרוס וזיו, 2003). התיאוריה הקווירית הנה אסופת תיאוריות שעלתה בשיח האקדמי בתחילת שנות ה-90. זו בקשה להתמקד באופן ביקורתי במגדר, מיניות ונטייה מינית כקטגוריות מרכזיות המגדירות תופעות והתנהגויות. היא קשורה לפוליטיקה של קבוצות הלהט"ב והגנה עליהן מפני דיכוי והומופוביה. מקינטוש (אצל גרוס וזיו) טוענת כי תפיסת ההומוסקסואליות כהוויה (Condition) הינה שגויה וכי לא ניתן לטעון לקיומם של שני מצבים בלבד (הומוסקסואליות והטרנסקסואליות) אלא יש להסתכל על התופעה כרצף. נוסף על כך, כל ניסיון מדעי לקבוע קריטריון ברור לאבחון הומוסקסואליות נתקל במבוי סתום.

מקינטוש (אצל גרוס וזיו, 2003) מראה כי התיגו החברתי של אנשים כסוטים מהנורמה ההטרנסקסואלית (הומואים) פועל כמנגנון של שליטה חברתית. תיגו זה יוצר גבול בין התנהגות מותרת לאסורה ובכך מפריד בין הסוטים לבין היתר, המוצגים כחלק מהנורמה. מכאן, יש להבחין בין תפקיד להתנהגות - את ההומוסקסואל יש לראות כממלא תפקיד חברתי ולא כמקיים דפוסי התנהגות מיניים. בנוסף, לא מדויק לראותו כמי שמפגין התנהגות ורגשות הומוסקסואליים באופן בלעדי עקב קיומם של הבדלים אינדיבידואליים בין הפרטים. Lorber (1996) שוללת גם היא את השימוש בניגודים בינאריים בהגדרת הזהות של האינדיבידואלים. היא טוענת כי ההבניה החברתית יוצרת היגיון המאלץ אותם לבצע שימוש בקטגוריזציה שעושה שימוש לא מדויק בשילוש "מין, מגדר ומיניות". זו מציגה לרב מין זכרי, מגדר גברי ומיניות הטרנסקסואלית הנקשרים זה בזה ושלובים בעוצמה פוליטית. הפתרונות שמציעה Lorber להתמודדות עם הסוגיה הם הוספת קטגוריות או פירוקן המוחלט. זאת מתוך שימוש בראייה ביקורתית של הקטגוריות הקיימות וניסיון לבחון את המקרה הפרטי כפי שהוא, במקום לכפות קטגוריות על הפרטים. שימוש בפתרונות שהוצעו לעיל, עושה גרוס (2000) בבחינתו ההשוואתית את הצבאות.

3.1.2 - גרוס: שירות הומואים ולסביות בצה"ל במשקפיים השוואתיים (2000)

הדיון בלהט"בים וצבא מצריך שימוש בתיאוריה הקווירית, המערערת על החלוקה הבינארית ומציגה אותה כהבניה חברתית תלוית זמן ומקום, שאינה משקפת קטגוריות מהותיות. חלוקה זו מבוססת על הבנת המיניות כעיקרון מארגן ומכונן של ה"עצמי". גרוס (2000) סוקר מספר טיעונים מוסדיים-חברתיים שנטענו כנגד שירות להט"בים (1: מחלת נפש - טיעון שאיבד את הרלוונטיות לאחר הוצאת ההומוסקסואליות מה-DSM, 2) סיכון ביטחוני או רגישות יתר לסחיטה, 3) "טיעון המקלחת" - פגיעה בתפקוד חיילים הטרנסקסואלים כתוצאה מחשש לחשוף את גופם בפני חיילים הומוסקסואלים, 4) טיעון ה"מורל" או לכידות היחידה (Unit Cohesion) - יובהר להלן.

ראשית, תפיסת הומואים כאיום ביטחוני נובעת מיחסים היררכיים בין גבריות להומוסקסואליות, בהם הגבריות נתפסת כעליונה וכתלויה ב"אחר" שלה - בהומוסקסואליות. לכן, יש לייצג את ההומוסקסואליות כחלשה, מסוכנת ולא יציבה, ואת ההומוסקסואל כסכנה לביטחון המדינה והאומה (הנתפסות כאחווה גברית). ההומוסקסואל מוצג לא רק כאחר של הזהות המינית, אלא גם כאחר של האומה. כך, מוצגת תמונה לפיה בצבא קיימים הטרנסקסואליות, גבריות, הומו-חברתיות ואחווה גברית, ואילו מחוץ לצבא - הומוסקסואליות, מחסור בגבריות, הומו-ארוטיות ואהבה גברית. שנית, טיעוני הנגד אשר הועלו בארה"ב, הושתתו בעיקר על תגובת החיילים ההטרנסקסואלים לשירות משותף. שתי התגובות העיקריות היו פגיעה באחוות היחידה ופחד מפגיעה בפרטיותם וצנעתם של החיילים ההטרנסקסואלים. אחוות היחידה נפגמת עקב איום על הגבריות, הנובע מתפיסת המיניות בעת

המודרנית. הצבא, כמוסד הומו-חברתי¹⁶ מבקש להדגיש את ההפרדה בין ההטרו ("גבר-גבר") להומו ("הנשי-הדוחה") בעוד שילוב הומואים בו, עלול לחשוף את ההומו-ארוטיות שבהומו-חברתיות. לבסוף, "טיעון המקלחת" מעלה את הפגיעה בצניעותם של החיילים ההטרוסקסואלים בעת מקלחת משותפת עם חייל הומו. במרכזו, עומד הפחד של ההטרוסקסואלים מעצם היותם בתפקיד "האישה" - האובייקט, מושא האקט המיני ועצם היותם קורבן - תפקיד השייך לפי תפיסתם לנשים (כפי שיובהר בהמשך בממצאים העולים מהסרט "יוסי וג'אגר"). לאחר הנהגת מדיניות ה-DADT, חששם של החיילים לא היה עקב הימצאות עימם במקלחת, אלא עקב הימצאות בסביבתם של הומואים באופן כללי. כך, מדיניות זו שירתה את הנוחיות של החיילים ההטרוסקסואלים על ידי אי-הידעה על קיומם של חיילים הומואים ביחידה. "טיעון המקלחת" מגן על ההטרוסקסואלים מפני המחשבות האסורות שלהם עצמם ולא מפני אחיהם לנשק - ההומואים (כפי שיוצג בהמשך בנאום המחאה של הזמרת לידי גאגא). מדיניות ה-DADT מהווה הסדר הממסד את "הארון הצבאי", דבר ההופך את המקרה האמריקאי למקרה הבולט ביותר של משפטיזציה ופוליטיזציה של שירות הלהט"בים בצבא. המקרה הישראלי מנגד, מציג תפיסה של האומה כגברית - הציונות מעמידה את אידיאל הגבר היהודי החדש¹⁷ כמנוגד להומוסקסואל החשוך והגלותי. מכאן, חיילי צה"ל צריכים להוות את התגלמות "היהודי החדש" בעל הגוף הציוני השרירי. קשר זה, הנתפס כהנגדה בין הומוסקסואליות לצבא, גבריות ולאומיות אינו תמיד כזה הלכה למעשה. ההומוסקסואליות שאפה לאידיאלים דומים של גבריות נורמטיבית, ולכן לא תמיד הייתה מנוגדת לציונות. כך, "יהדות השרירים" הפכה להיות דומה למה שממנו ניסתה לברוח והמקרה הישראלי מייצג דווקא דמיון רב בין ההטרו להומו. לפי גרוס (2000), הדמיון בין המקרה האמריקאי לישראלי הוא עצם קיומו של הארון הצבאי ולעומת זאת, השוני הוא כי הארון הישראלי הופרט ואילו הארון האמריקאי מוסד.

לדברי גרוס (2000), על-אף השינוי שנעשה בחקיקה בשנת 1993 והצהרות המדיניות הרשמית, לא נראה כי קיימים חיילים רבים בשירות סדיר שיצאו מהארון, עקב חשש מפגיעה הנובע מהתרבות ההומו-חברתית. עם זאת, בפועל הפרקטיקה בישראל שמרנית יותר מהכללים, מגמה הבאה לידי ביטוי באופן משמעותי יותר ביחידות קרביות כפי שמראה קפלן (אצל גרוס) במחקרו. הצבא בכלל והמסגרות הקרביות בפרט, הם מקומות בהם עדיין יש רב של חיילים בארון מאשר מחוצה לו - נתון חשוב אליו יתייחס Belkin (2003) בהמשך. קיומו של ארון זה, מאפשר את ההפרדה בין העולמות ההומוסקסואלי וההומו-חברתי. טענתו היא כי מעולם לא נטען כי שילוב הומוסקסואלים בצה"ל פוגע באותם מאפיינים של הצבא כפי שנטען בארה"ב - מורל, אחוות יחידה ויעילות מבצעית. בעוד עמדתו הרשמית של צה"ל היא כי חייל אינו מחויב להצהיר על נטייתו המינית וזו לא תגביל את שיבוצו, עולה השאלה - עד כמה מדיניות זו ידועה למגייסים והמגויסים או מיושמת בפועל בשטח? קיימים סיפורים הסותרים את הצהרת צה"ל, ביניהם עריכת בדיקות לאבחון נגיף האיידס בקרב מועמדים שהצהירו כי הינם הומואים. קפלן (אצל גרוס, 2000) טוען במפורש כי לא מתקיים קשר ישיר בין המדיניות ליישומה בפועל - נקודה אליה מתייחס המחקר של ארגון איג"י המובא בהמשך. מתגייסים צעירים עלולים להמצא במלכוד בהיבט הסיווג הביטחוני; בגיל הגיוס, רבים טרם סיפרו על נטייה מינית הומוסקסואלית, לבני משפחותיהם ועל-כן עלולים לחשוש מגילויה גם בתחקיר ביטחוני. מלכוד זה הוא כחרב פיפיות - חשיפת זהותם עלולה להוביל לפסילת שיבוצם בשל נטייתם, ואי-חשיפתה תוביל לפסילתם בשל אי-אמינותם. מכאן, המדיניות הכביכול ליברלית מפלה ותמשיך להפלות את הלהט"בים כל עוד לא ינותחו ההיבטים הספציפיים והסיבות לאפליה. לבסוף, מעלה גרוס את הדילמה עמה נשאת הפוליטיקה ההומו-לסבית. מחד, שוויון בשירות הצבאי מקנה כרטיס כניסה לאזרחות הישראלית - כפי שיראה קימרלינג (1993) בהמשך - וחשוב למאבק באפליה. מאידך, עולה השאלה האם על ההומואים להשתתף בגוף בו עדיין מתרחשים אפליה ודיכוי על-ידי הפרטים בו? בעשותם כן, הם מחזקים את הקשר צבא-זכויות-אזרחות ומאבדים את הפוטנציאל הגלום בפוליטיקה זו כמציעה חלופות למבנים חברתיים קיימים.

¹⁶ מוסד המבוסס על אחווה בין אנשים בני אותו המין. מוסד שכזה (אחווה בין גברים) מאופיין לרב בהומופוביה, פחד ושנאת הומוסקסואלים.

¹⁷ מקס נורדאו כינה דמות גברית זו - "יהדות השרירים".

3.1.3 Kaplan - לכידות חברתית ביחידה הצה"לית כמקרה בוחן של מדיניות ה-DADT (2012)

בקרב הצבא האמריקני, הטיעון היחיד שנותר כנגד שירותם של להט"בים היה טיעון "אחדות היחידה". במקרה הישראלי, דיווחי ארגונים מראים ששירות הומואים בצבא אינו מערער על אחדות, מורל או מוכנות הצבא. בכדי להבין את ההבדל בין הצבאות חשוב להבין את ההבדל בין החברות. בישראל, המסורת הפוליטית נוטה להכיל את מדיניות הגיוס לצבא, וכתוצאה, הצבא מאמץ מדיניות שאינה מדירה. מעבר לכך, העמדה הגבוהה של צה"ל בקרב החברה מאפשרת לו לעמוד בשינויים המתרחשים בנוגע לשירותם של הומואים בצבא, ללא התנגדותם של הפלגים השמרניים. מנגד, כיוון שהתרבות האמריקאית מקדמת חופש אינדיבידואלי, הגישות כלפי הצבא הן יותר אמביוולנטיות וצבא ארה"ב הוא בעל סטטוס נמוך יותר בחברה. לפיכך, הוא נהנה מחופשיות רבה בעיצוב מדיניותו על-פי ערכיה של השמרנות הגברית - מדיניות המפגרת אחרי הספרה האזרחית בכל הנוגע לזכויות להט"בים. הבדל נוסף הוא כי ביחידות הקרביות בצה"ל משובצים החיילים ליחידות אורגניות, תוך כוונה לחזק קשרים בין-אישיים ורגשות הדדיים. מנגד, בצבא ארה"ב, שיבוצי החיילים מוחלפים באופן תדיר ולכן היחידה הלוחמת מקבוצה חברתית לא מהווה מקור זיהוי חזק. לפיכך, אם המידע אודות עמיתים הומוסקסואלים אינו קשור לירידה באחדות היחידה ביחידות הקרביות בישראל, יש אפילו פחות סיבות להניח כי הדבר מתרחש בצבא ארה"ב. עם זאת, שינוי המדיניות הליברלית של צה"ל בשנת 1993, לא הופץ היטב על-ידי סמכויות הצבא כך שחיילים רבים לא היו מודעים להנחיות החדשות. על-כן, המקרה הישראלי לא כל כך שונה מהאמריקאי על-אף ההבדלים במדיניות ובמבנה.

הנתונים אינם תמיד ברי השוואה ישירה, ובכל זאת, Kaplan (2012) מעלה מספר ממצאים מעניינים; למרות מדיניות ה-DADT, קיימים חיילים בצבא האמריקני שיצאו מהארון ונשארו בשירות פעיל. על-אף הבדלי המדיניות בצבאות, החיילים בשניהם לרב לא נשאלו אודות נטייתם המינית ולא חשפוה, אלא כאשר חשו בטוחים. פתיחות אישית בנושא נובעת יותר משיקוליו האישיים של החייל, מעמדתו החברתית ביחידה והאוירה התרבותית שלה מאשר מהמדיניות הרשמית. לבסוף, עולה מהשוואה זו האפשרות שהטמעת המדיניות הצבאית שנקבעה, הולכת יד ביד עם הפרקטיקות הארגוניות רק לעיתים רחוקות (כפי שמעלים גם גרוס וממצאי הסקר של איג"י). חשוב לציין כי המסגור הכללי של נטייה מינית על-ידי מדיניות ה-DADT, כמצב דיכוטומי של "לספר" מול "לא לספר", הוא בעל רלוונטיות מוגבלת למציאות חיי הצבא. זאת משום שנמצא כי חיילים מסוימים ידעו אודות נטייתם המינית של עמיתיהם, כתוצאה הסקה מהתנהגותם ולא מחשיפה אישית. כמו-כן, כשנשאלו במחקר אודות הנטייה המינית של עמיתיהם ליחידה, 26% ענו "ייתכן" - דבר השובר את דיכוטומיית ה-"לספר"/"לא לספר". מצד שני, טיעון "אחדות היחידה" שבבסיס ה-DADT עוסק בהשפעת "נראות הומוסקסואלית" על חברי יחידה אחרים, ולכן, פחות רלוונטי אם ההומואים יספרו או לא.

3.1.4 Belkin - האם הגבלת שירות הלהט"בים (בדמות ה-DADT) הוא צורך צבאי? (2003)

כאמור, ההצדקה הרשמית למדיניות ה-DADT הנה רציונל אחדות היחידה, המציין כי ביצועים צבאיים ירדו אם להט"בים ידועים¹⁸ יורשו לשרת במדים (Belkin, 2003). אקדמאיים ומומחים התנגדו לטענה זו, תוך השוואה לשירות הומואים בצבאות זרים אחרים. על אף שצבאות רבים הסירו את איסור שירות הלהט"בים, לא נותחו לעומק ההשלכות על ביצועיהם צבאיים. לפיכך, בוחר Belkin להשוות בין המקרה של ארה"ב למקרי אוסטרליה, בריטניה, קנדה וישראל. במחקרו, רואינו מומחים בשינוי המדיניות (פרו ואנטי-להט"ב) - קצינים, אקדמאיים, יוצאי-צבא, פוליטיקאים וכדומה. כמו-כן, נבחנו מאמרים ומידע כתוב רב. בכל אחד מהמקרים הוסר האיסור מסיבות שונות, דבר שידגיש לדעתנו, את חשיבות הניתוח באמצעות תיאוריית "חלון ההזדמנויות הפוליטי" (Meyer, 1996). בישראל לדוגמה, הוסר האיסור ב-1993 לאחר ששימועים דרמטיים בכנסת הביאו לקריאת מחאה ציבורית כנגד הדרת הלהט"בים משירות בצה"ל.

¹⁸ "ידועים" משמעו - ידועים בציבור. כלומר, בהתאם לעגה - "מוחץ לארון".

לדבריו, הלקחים שניתן ללמוד מארבעת המקרים הם דומים; ראשית, אין השפעה על ביצועים צבאיים. לאחר הסרת האיסור, טענות אחוזים גבוהים מן החיילים כי לא יתפטרו, יתקלחו או כי יסרבו לשרת עם להט"בים לא מומשו בפועל ואחוזי הגיוס לא השתנו. בישראל, לא ניתן להצביע על קשר בין שירות הומואים לפגיעה בלכידות היחידה. כמו-כן, בהתאם לדו"חות צבאיים, נוכחות חיילים הומואים לא פגמה במורל, לכידות, מוכנות או בטחון של אף יחידה. שנית, צורך בסטנדרטים שווים ודגש על התנהגות. מנהיגי צבא בכל המדינות דרשו אותם סטנדרטים של התנהגות מהטרוסקסואלים ומהומואים. על-אף שחיילים הטרוסקסואלים רבים המשיכו להתנגד להומוסקסואליות, דגש הצבא על התנהגות וסטנדרטים שווים הספיק לצורך עידוד המשרתים לעבוד כצוות. בסיוג על דברי גרוס (2000) לגבי הקשר בין המדיניות לפרקטיקה, מציין Belkin (2003) את סוגיית הנאמנות לארגון - משרתים נאמנים שינו את התנהגותם ותפסתם לגבי הסוגיה המוסרית בהומוסקסואליות, בהתאם לשינוי התפיסתי של הארגון. בכל המקרים לא הוכרחו המשרתים לקבל את ההומוסקסואליות אך עדיין רובם נמנעו מהתעללות והטרדה ("Gay Bashing").

שלישית, אין "יציאה המונית מהארון". בארבעת המקרים, חלק מההומואים חשפו את נטייתם בפני חבריהם לאחר הסרת איסור השירות, אך הרוב לא עשו זאת. במקרה הישראלי, רוב החיילים הלהט"בים שמרו את נטייתם המינית לעצמם לפני הסרת האיסור, מחשש לסנקציות רשמיות ומנידוי חברתי. עם זאת, ככל שנוחותם של הומואים לצאת מהארון עלתה, כך גם נוצרה פתיחות רבה יותר בצבא, כנראה בעקבות חדירות הגבולות בין החברה האזרחית לצבא (הורוביץ וליסק, 1990). על-אף שאין נתונים סטטיסטיים כיום על מספר המשרתים הלהט"בים מחוץ לארון, המומחים בתחום מדווחים כי חלק מהמשרתים ידועים ביחידותיהם, אך הרוב המוחלט נשאר בארון. זאת על אף הפתיחות הגדלה לנושא בשנים האחרונות. סקר איג"י ישפוך אור על סוגיה זו בהמשך.

Belkin (2003) מציין כי בשנת 2000, הוא ועמית העבירו סקר בצה"ל ל-194 לוחמים ששאל - "האם אתה מכיר או הכרת בעבר, חייל או חיילת להט"בים ביחידתך?" - ומצאו כי כ-20% הכירו. נתון זה חשוב משום שגם ביחידות קרביות בהן ידוע על להט"בים מחוץ לארון, עדיין לא נמצאה ראייה לירידה בלכידות, ביצועים, מורל ומוכנות. מומחים המשתמשים במספרי המשרתים הלהט"בים הנמוכים מחוץ לארון בצבאות הזרים - ובניהם צבא ארה"ב, מאמינים כי במידה ויוסר האיסור - רבים יצאו מהארון. אמונה זו מבוססת על ההנחה השגויה כי תרבות ופוליטיקה זהויות הן הכוחות המניעים החלטות של חיילים הומואים לחשוף את נטייתם, בעוד הראיות והממצאים מראים כי דווקא בטחון אישי הוא הגורם המניע.

מגיני ה-DADT מציעים שני סוגי ראיות להפחתת הביצועים הצבאיים על-ידי שילוב להט"בים: (1) דגש על התנהגות להט"בית לא ראויה. לדוגמא, במהלך עדותו לפני סנאט הצבא ב-1993, אמר גנרל נורמן שורצקופף: "אני מודע לדוגמאות בהן הטרוסקסואלים שודלו לבצע מעשים הומוסקסואלים ואולצו פיזית להשתתף במעשים שכאלה." (2) דגש על נתונים סטטיסטיים המראים כי חיילים הטרוסקסואליים לא מחבבים חיילים הומואים. לדוגמא, פרופ' מוסקוס אמר במהלך דיון בתכנית רדיו לאומית כי: "אם אתם רוצים מידע, יש בידינו סקר המראה התנגדות מוחצת בקרב הגברים המשרתים. אם זה לא נחשב מידע, איני יודע מה כן." Belkin (2003) טוען כי אנקדוטות שכאלה לא יכולות להוות ראיה, כשהן נבחרות לשקף רק צד אחד של הסיפור. הוא מביא כדוגמא את סיפור נציג הוועדה סאם נאן, שנקט באסטרטגיה דומה בשימוע על שירות להט"בים בצבא בשנת 1993. כששמע נאן כי עדותו של קולונל טרוסקוט תכלול תמיכה בחיילים להט"בים ששירתו תחת אפלייה, הוא מחק אותו מרשימת העדים. לפיכך, טוען Belkin כי גם סקרים לא מהווים ראיה משכנעת לפגיעת שירות להט"בים בביצועי הצבא.

לסיכום, הראייה המשותפת מ-24 המדינות המאשרות ללהט"בים לשרת בשורותיהן מראה כי אם ארה"ב תסיר את האיסור - ביצועי צבאה לא יפגעו. בדומה למקרים המוצגים במחקר, מנהיגי הצבא האמריקני יכולים לשמר אפקטיביות על ידי העמדת סטנדרטים מקצועיים שווים לכלל החיילים וציפייה להתנהגות מקצועית מכולם. כפי שכתב ד"ר נתיניאל פרנק בווישינגטון פוסט: "ארה"ב בהחלט מחוייבת מבחינה בינלאומית, יותר ממדינות אחרות. אך השאלה היא לא כמה דומות המשימות של ארה"ב לאומות האחרות אלא האם ארה"ב פחות מסוגלת מאומות אחרות, לבצע את אותה האינטגרציה של להט"בים לתוך שורות הצבא?". אולי הגיע הזמן, לדעת Belkin

(2003), כי השלטונות האמריקאיים יישקלו את ההצדקות לאיסור והיו מוכנים להודות לפחות, כי המדיניות האמריקאית מבוססת בעיקרה על דעה קדומה ולא על צורך צבאי. עמדה זו, תוצג בהמשך גם על-ידי הזמרת לידי גאגא (2010) במפגן מחאה לקראת הערעור המחודש על ה-DADT. בדומה לאופן המחאתי הלוקאלי בשנים האחרונות, Belkin מראה כי בכל מדינה, חלון ההזדמנויות הספציפי וסיבות שונות אפשרו הסרה של איסור השירות בצבא. בהתאם לכך, אנו נטען בהמשך כי עלייתו של אובאמה בארה"ב, היוותה חלון הזדמנויות להסרת האיסור.

3.1.5 - דוח מחקר של איג"י (ארגון נוער גאה): "גאים במדים" - מצבם של חיילים להט"בים בצה"ל (2006)

דוח זה שוטח את מסקנותיו בסוגיה, אליהן הגיע באמצעות סקר נרחב בשורות צה"ל. הוא מתמודד עם תהיותיהם של גרוס (2000) וקפלן (1999), ומנסה לבחון את הפרקטיקה של יישום הסרת חוקי האפלייה ביחידות צה"ל. כמו-כן, הסקר מתייחס להשוואת יחידות לוחמות ועורפיות בצה"ל, ומציין כי על-אף קשיי מחקרם (להט"בים נמנעים מלהזדהות ככאלה ונרתעים מנטילת חלק במחקרים), הצליחו להגיע למדגם רחב של חיילים וחיילות המשרתים בחילות שונים, במגוון תפקידים ובסוגי שירות שונים. יש לציין שמדגמם כלל שיעור גבוה מאוד של גברים. המחקר בוחן עמדות להט"בים כלפי השירות בצה"ל, ורוצה לבחון האם הוא מספק בעבורם כארגון, "אקלים שירות מיטבי". הוא מציין כי בשונה מגרוס (2000) וקפלן (1999), שהניחו כי מרבית המשרתים נמצאים בארון במהלך שירותם, הממצאים מראים כי הרוב יוצאים ממנו בטרם הגיוס. לעומת זאת, רובם נמנעים מלחשוף את נטייתם בפני גורמי הצבא לאורך שירותם. תופעת ירידת גיל היציאה מהארון ל-16, מחזקת עניין זה ומציעה כי מרבית המתגייסים כיום כבר עברו תהליכי השלמה, גיבוש זהות ונטייה מינית לפני שירותם. ממצאי המחקר מראים מהפך גרסיבי המתחולל בהצגה העצמית של הפרט הלהט"בי בעת גיוסו לצבא - ניהול אורח חיים כפול (מחוץ לארון באזרחות, ובתוכו בצבא). הבנת האקלים הצבאי תעזור להבין את חשש של חיילים להט"בים מחשיפה עצמית.

ראשית, הממצאים מצביעים על הסביבה הצבאית כרוויית אלימות מילולית הומופובית גם כיום. ביחידות קרביות, ביטויי ההומופוביה שכיחים יותר והיעדר מקורות תמיכה בולט יותר מאשר ביחידות עורף והדרכה (דוח איג"י, 2006). ככל הנראה, הדבר נובע מההגמוניה הגברית ביחידות אלו לעומת ההטרונגניות המגדרית ביחידות העורפיות (מתחבר עם Yosef על "יוסי וגיאגר", 2002 וגרוס, 2000). ביחידות הקרביות מתרחשת יותר הסתרה מבעורפיות, עקב חשש מוצדק מתגובות הומופוביות. נמצא פער בין עמדתו המוצהרת של צה"ל כי כל חייל יכול לשרת וזכאי לכבוד והגנה, לעומת המצב בפועל. שנית, הממצאים מראים כי לחיילים הלהט"בים כמעט ואין מערכת תמיכה במסגרת השירות הצבאי - צה"ל כגוף לא מספק חומרי הסברה על הומוסקסואליות¹⁹. כמו-כן, הסגל אינו נתפס כתומך ולרוב מתעלם מהבעיות או מצטרף ללעג. עם זאת, חיילים שרצו לפנות לקב"ן בנושא, זכו להבנה ומענה אך לרוב, תחושת הלהט"בים היא כין אין למי לפנות ומעדיפים להמנע מהסתייעות בגורמי התמיכה. שלישית, חיילים להט"בים חשופים לגילויי הטרדה מינית ואלימות על רקע נטייתם²⁰. לרוב, אינם נוטים להגיש תלונה רשמית, בשונה מחיילות בצה"ל, כנראה עקב דפוס הבושה והחשש. ניכר כי הצבא לא מנסה להגביר מודעות להטרדה מינית כלפי להט"בים והמפקדים לרב בוחרים להתעלם. רביעית, לאקלים הצה"לי ולהטרדות ישנם השלכות על תפקודם של חיילים להט"בים ועל תחושת שייכותם ליחידה. על אף שהרוב מתפקדים כרגיל, שליש מדווחים ששקלו לא להגיע לפעילות צבאית או חברתית במסגרת שירותם ורבע ביקשו פטורים מקלים עקב כך. כמו-כן, עולה חשש משהייה משותפת במקלחות, תורנויות ושמירות. עולה כאן נקודה מעניינת, לדעתנו, לגבי "טיעון המקלחת" (גרוס, 2000) שכן כעת ההומו הוא זה שחושש. על-אף מדיניותו הרשמית של צה"ל, קיים חשש עוד בטרם הגיוס והרוב בטוחים שחשיפה תפגע בהם (לא מכירים את החוקים).

3.2 - תיאוריות סוציולוגיות המעניקות נקודת מבט על ההקשר הלוקאלי

3.2.1 - בורדייה: תיאוריית השדות (2005)

¹⁹ קיים סיוג לגבי חוש"ן, אך נאמר כי פעילויות אלו נערכות רק בעת פניה של גורמי הפיקוד לארגון ולא כעמדה רשמית של צה"ל.
²⁰ אחד מכל חמישה חווה הטרדה "קלאסית", מחציתם חווים הטרדה מילולית ו-7% חווים אלימות פיזית.

בורדייה (2005) מתייחס אל החברה כאוסף של שדות, בהם מופעלים כוחות בלתי נראים על המרחב. השחקנים פועלים בשדה החברתי להשגת תגמולים סימבוליים שהוא יכול להעניק, על אף האילוצים שהוא משרה. כלומר, מדובר מרחב מובנה של כוח, בו מתנהלים שולטים ונשלטים ביחסי אי-שוויון. השדות השונים המייצגים תחומי עשייה חברתית רבים כגון: שדה כלכלי, תרבותי, חברתי, מדיני, צבאי ושדה הבירוקרטיה והפוליטיקה. הפרטים בכל שדה לומדים את כלליו, הקונפליקטים בו, שחקניו המרכזיים, יחסי הכוחות ביניהם ודרכי התנהגות לקידום אינטרסים. מעבר לאינטראקציה בין המשתתפים בשדה, קיימת גם אינטראקציה בין השדות השונים, לעיתים בדמות יחסי כוח ומאבקים. בורדייה מציין שני סוגי שדות - אוטונומי (בלתי תלוי ואינו מושפע משדות אחרים) והטרונומי (חדירות בין השדות והשפעה הדדית). ההטרונומיה מתחלקת לשני סוגים - 1) עיקרון מארגן של שדה כלשהו חודר לשדה אחר (ובהקשרנו - העיקרון שמארגן את השדה הצבאי חודר לפוליטיקה), 2) שחקנים בעלי הון סימבולי נמוך בשדיהם חודרים לשדות אחרים וצוברים בהם הון (בהקשרנו - מעבר מהיר מהצבא לפוליטיקה). נקודה חשובה בתיאוריה היא כי השדות אינם סטטיים, והם בעלי היסטוריה דינמית המלווה במאבקים. מאבק אופייני יהיה בין וותיקים לחדשים, המנסים לתפוס מקום משמעותי משל עצמם. מאבקים אלו הם למעשה, "המנוע של השדה" (בורדייה, 2005) מאחר שגם הנאבקים לשינוי מאמינים בקיום השדה כבעל משמעות ולא מערערים על עקרונות הפעולה בתוכו. מעניין לראות בהקשר זה, כי המחאות השונות אותן אנו סוקרים אכן לא מפוררות את השדה אלא פועלות בתוכו. מאבקי כוח אלו אינם תמיד גלויים ומפורשים, ובמקרים רבים מתרחשים מתחת לפני השטח. חשוב לציין כי המאבקים ממקמים את השחקנים בשדה בעמדות המובנות היררכית.

3.2.2 - הורוביץ וליסק: המציאות הישראלית ויחסי פוליטיקה-צבא (1990)

סוגיית הביטחון הלאומית מהווה תחום מרכזי בחברה הישראלית, כתוצאה ממצב של סכסוך מתמשך. היא משפיעה על תחומי חיים שונים כגון: ערכים, נורמות, מוסדות, חיי היום-יום האזרחיים, גבולות דמוגרפיים וגיאוגרפיים וביטחון. לטענת הורוביץ וליסק (1990), על רקע תפיסת הסכסוך כקיומי וכתחום התפתחו יחסי גומלין בין המערכת הצבאית לפוליטית, שאפשרו לישראל לעמוד בקונפליקט ממושך מבלי שיתערער משטרה הדמוקרטית. בנוסף, במדינת ישראל מתקיים מודל של עם חמוש - "אומה במדים" - שמשמעותו היא אי-הפרדה ברורה בין הצבא לחברה וקיום כללי משחק המאפשרים שותפות בין המגזרים. לפי הורוביץ וליסק (1990), ישנה חדירות דו-כיוונית של הגבולות המוסדיים ולפיכך, צמצום הפערים בין הצבא לחברה. יחסי הצבא והחברה מאופיינים במגמות אזור חלקי של הצבא מחד, ומאידך, מיליטריזציה של החברה האזרחית. אזור הצבא מתבטא בהיותו פתוח להשפעה אזרחית, דוגמת אזרחים עובדי צה"ל. מיליטריזציה החברה מתבטאת בהשלכות על רמת הפרט דוגמת מאזן תגמולים חברתיים, קרי - השירות הצבאי יכול לשמש כסמל סטטוס בחיים האזרחיים. לפיכך, השירות הצבאי מקנה נגישות לתפקידים מסוימים בחיים האזרחיים. בישראל מתחולל תהליך פוליטיזציה של הצבא. עוד מתקופה הישנה ובן גוריון, נתקיימה זיקה בין אנשי צבא לתנועות פוליטיות. קשר זה מתבטא ביחסי שותפות בין האליטות הצבאית והפוליטית, קרי הפוליטיקאים משפיעים על הצבא וגם להפך. עם זאת, הגבולות מקוטעים והחדירות היא חלקית.

3.2.3 - קימרלינג: מיליטריזציה של החברה הישראלית (1993)

קימרלינג (1993) טוען כי ישראל היא חברה מיליטריסטית. כלומר, הצבאיות היא העיקרון המארגן הבסיסי שעל-פיו מתקיימת ופועלת החברה הישראלית. לפיכך, היא קובעת את זהותה ואת כללי המשחק הנהוגים בה. מקורותיו של מיליטריזם זה, נעוצים במצב הסכסוך שהתקיימה הציונית הייתה מצויה בו מאז תחילתה. ישראל מקיימת דפוס מיליטריזם תרבותי המציין היעדר ביטויים גלויים של כוחניות צבאית, קרי - הצבא לא שולט בהחלטות פוליטיות. דבר זה מתבטא במרכזיות הצבא בהווה ובהותה הקולקטיבית הישראלית - "ישראליות". לדברי קימרלינג, התרבות הצבאית מאוד מושרשת בישראל ומקיימת את המשואה: ישראליות=צבאיות. ביטויים תרבותיים לכך ניתן לראות בז'רגון הצבאי המושרש בחיי היום-יום ובסלוגנים דוגמת - "ישראלי אמתי לא משתמט". נוצר מצב בו אם לא הייתה בצבא, פשוט לא הייתה. דפוס נוסף אותו מקיימת ישראל לפי קימרלינג (1993), הוא מיליטריזם אזרחי (קונגטיבי) החודר מבחינה מבנית ותרבותית להלך הרוח הקולקטיבי, וביטוייו חבוים. החברה מכוונת באופן מוסדי ומנטאלי לכוננות מלחמה, כשהמנהיגים והחברה האזרחית מקבלים זאת כמובן מאליו. התודעה הצבאית הופכת למופנמת

באופן שיטתי על-ידי המנהיגות והציבור, והצבאיות מעצבת את זהותה של החברה הישראלית כמו גם את כללי המשחק בה. בנוסף, הגיוס הלא סלקטיבי של הצבא, מביא לחדירתו לתחומי חיים רבים. חשוב לציין כי שגרתיות הסכסוך, מובילה למצב של התארגנות מהירה כלל חברתית להתגייסות במצב מלחמה. תפיסת הסכסוך כמתמשך ובלתי נשלט מקבעת את דרך החשיבה לפתרונות צבאיים והופכת את החברה הישראלית למגויסת באופן תמידי. גיוס זה אינו מתבטא רק במישור המוסדי (גיוס חירום), אלא גם מנטאלית, ערכית ומוסרית.

3.2.4 - פוקו: השיח על המיניות (1976)

פוקו (1976) טוען כי השיח על המיניות בחברה המודרנית, מגביל ומגדיר את תכני המיניות ומקבעם בתבנית מסוימת. בכדי להבין את המיניות ותפיסתה בחברה, יש להבין את הדרך בה מדברים עליה ואת המונחים בהם אנו משתמשים - למשל, תבנית ההטרסקסואליות הנורמטיבית למול ההומוסקסואליות הלא מקובלת. שיח המיניות ניסה לדבר על מין מנקודת מבט מדעית (ניטראלית), אך למעשה היה זה מדע של התחמקות. כלומר, מדע שהיה כפוף לתכתיבי המוסריות תחת מסווה של נורמות רפואיות. שיח זה סירב לעסוק במין עצמו ועל-כן עסק בצדדים ה"שליילים" של המיניות - סטיות ומחלות- דבר שהוביל לתפיסת המין כמסוכן לחברה כולה. השיח המדעי הוביל לתפיסת המין כאובייקט שיש לחוקרו באופן מנותק, על-ידי איסוף עובדות אובייקטיביות. כך, הפך המין למושא של ידע מובנה חברתית עליו ניתן לשלוט. באופן זה, פוקו (1976) טוען שאין בפעילות המינית ביטוי לאמת עצמית עמוקה אלא, השיח שנבנה סביב המין הוא האמת. בפועל, תפיסתנו את המיניות כחלק מהטבע האנושי היא תוצאה של השיח בנושא ולא של עובדות בשטח שנחשפו בחקירה מדעית. בתקופה הטרום-מודרנית, למוסדות הדת הייתה שליטה על המיניות ואילו בתקופה המודרנית, שליטה זו עוברת לרפואה ולפסיכיאטריה - שיח "המדיקליזציה". שיח זה חייב דיבור על סטייה במובנים רפואיים, תיעוד מפורט של הפרט הסוטה, אבחנה, ניתוח "מדעי" וכדומה. בשורה התחתונה, פוקו מתאר את שיח המיניות עד ימיו כמעבר משיח תחת פיקוח דתי לשיח המדיקליזציה. בהמשך, נראה כי פינקו (2011) מדבר על מעבר נוסף משיח המדיקליזציה לשיח של פוליטיזציה לגבי המיניות ההומוסקסואלית.

3.2.5 - גרינברג: המרחב הפוליטי (The Political Space)

מאמרו של גרינברג (2008) דן במרחב הפוליטי בהקשר הישראלי-פלסטיני, אך אנו ננסה להרחיב את השימוש במונח זה לסוגיה הנוכחית. חשוב לציין כי אין הגדרה מוסכמת לגבי מושג זה. לפיכך, מציין גרינברג את עמדתו כי מדובר במרחב סמלי ולא פיזי-גיאוגרפי. הוא מבקש להתייחס למרחב הפוליטי כבעל משמעות תיאורטית-ביקורתית (מנתח ומבקר מציאות פוליטית, בו זמנית), המייצג קונפליקטים חברתיים בין קבוצות דומיננטיות וכפופות. הוא מבוסס על הכרה בלגיטימיות תביעות המוחים, זהות ושיח של קבוצות מוכפפות, הכרה בנציגיהם וניהול הידברות ופשרות. כמו-כן, הוא מתאפיין בדינאמיות המתבטאת בניסיונות לפותחו מצד הקבוצות המוכפפות ומאידך, ניסיונות לסגור מצד השולטים (דוגמת שחקנים פוליטיים אופוזיציוניים ממוסדים, שאינם מעוניינים בצמיחת שחקנים מתחרים). אלימותם של השולטים היא סימבולית ומתבטאת באי הכרתם בתביעות, זהות ושיח המוכפפים, בעוד מוכפפים נטולי יכולת להפעיל אלימות שכזו ולכן פונים להפגנת נוכחות פיזית (גרינברג, 2008). לעיתים, נקיטת דרך פעולה זו עשויה לגרור אלימות כנגדם מצד השולטים. כל עוד השולטים יכולים לשלוט באופן חד-צדדי ללא פתיחת המרחב הפוליטי, הם יעשו זאת. עם זאת, תחילתם של תהליכי דמוקרטיזציה כתוצאה ממאבקי המוכפפים, מביאה להכרה מצד השלטון כי לא ניתן להמשיך באלימות ודיכוי פיזיים. בשלב זה, השולטים מכירים בנציגי המוכפפים ומנהלים עמם משא ומתן אודות דרישותיהם. חשוב לציין כי סגירת המרחב הפוליטי אפשרית לא רק באמצעות דיכוי אלים או סמלי אלא גם על-ידי סדרת מנגנונים סמליים ומוסדיים בתגובה לגלי מחאת המוכפפים.

3.2.6 - Meyer: "מחאות ו-חלון הזדמנויות פוליטיות" (Political Opportunity); (1996)

Meyer (1996) סוקר במאמרו את התפתחותן של הזדמנויות פוליטיות, כגורם מפתח בהבנתן של תנועות חברתיות (Social Movements). לטענתו, הקונטקסט בו צצות ופועלות תנועות מחאה חברתיות משפיע על התפתחותן, על פוטנציאל ההשפעה שלהן ועל הישגיהן. עם זאת, סקירה ספרותית מעמיקה מעלה את העובדה כי מרבית החוקרים

בתחום, נבדלים בתפיסתם את השפעת "חלון ההזדמנויות הפוליטי" ובגורמים המרכיבים את השפעתו על התנועות החברתיות. לפיכך, הוא מנסה לפרק את המושג לתוצאות המחאה ולשחקנים המרכזיים בה וכך, להרכיב תיאוריה יותר קוהרנטית ורצופת פחות סתירות.

Meyer (1996) מציין כי העולם החיצוני לתנועה החברתית משפיע על מספר גורמים, אותם יש לקחת בחשבון. סיכויי האקטיביסטים להצלחת קידום דרישותיהם, הנעת התומכים והשפעתם הרגשית למשל, הם כולם תלויי הקשר. לדבריו, אלו הנותרים מחוץ לזירה משתמשים במחאה כ-"משאב פוליטי" (Political Resource) לצורך השפעה על מדיניות, בדיוק כמו בסוגיית מחאת הלהט"בים. כאמור, ההקשר הפוליטי (Political Context) מוביל את השחקנים לבחור את מטרותיהם והטקטיקות בהם ינקטו, והמוביליזציה שלהם סובבת סביב רמת ההתמרמרות (Grievances). כמו-כן, החכמה, היצירתיות ותוצאות האקטיביסטים (Agency) יכולות להיות מובנות רק על-ידי בחינת ההקשר הפוליטי וחוקי המשחק בו בחירות אלו נעשות (Structure). הוא מציין גם את הגרף של Tilly (1978), המציג שינויי הזדמנויות לאורך זמן - עלייה בתדירות המחאה כתלות בפתיחות הפוליטית מצד הממסד, וההשפעה על אופייה (דרמטית או ממוסדת פוליטית). דגש זה מתיישב עם תיאוריית המרחב הפוליטי של גרינברג (2008). הגנת מנהיגי הציבור על זכויות אזרחיות, יוצרת מרחב בטוח יותר למוביליזציה פוליטית, לדבריו של Meyer (1996). ברגע שמתקיימת מדיניות לא רצויה, נצפה לעלייה בפעולה מחאתית כשרמת ההשתתפות בה, מיקומה וצורתה, תלויים בהקשר. לטענתו, האתגר בחקר מחאה הוא זיהוי ההיבט של העולם החיצוני שהשפיע על התפתחות התנועה החברתית, והאופן בו עשה זאת. כמו-כן, תוצאות מחאה של תנועה חברתית משתנות בהתאם לדפוסי הפעולה שלהם, ביחס לסביבה הפוליטית כמובן. אחד הדפוסים שהוא מציין הוא "שינוי מדיניות סודי" (Discrete Policy Change), דפוס שנצפה הן בישראל (וירשובסקי ואלוני - 1988) והן בארה"ב (הערעור המחודש על DADT - 2010) בדמותו של "מחטף פוליטי". מתוך כל זאת, הוא טוען כי בעת שימוש בתיאוריה, יש להקפיד על מספר דברים: (1) לפרק ולהבהיר ספציפית את התוצאות והמשתנים אותם מעוניינים להסביר, (2) להשוות מעבר לקונטקסטים שונים, (3) לאמץ גישה מוכוונת תהליך, הבוחנת את פעולת ההזדמנויות הפוליטיות ואת הדרך בה התגובות לתנועה משנות את הקרקע בה היא פועלת. אנו נבצע את ניתוחנו בהמשך, לפי החלוקה למבנה וסוכנות.

3.2.7 Tilly - ה-"רפרטואר" המחאתי (Repertoire)

Tilly (1978) תבע את המושג "רפרטואר" (Repertoire) מתוך התייחסות השוואתית למקרים שונים של התפתחויות היסטוריות. טענתו היא כי מרמור המוחים נצבר לאורך שנים ואירועים מסויימים, עד לכדי התפרצות ברגע מסויים שנוכח לאחר מכן לאורך ההיסטוריה. הוא מדגיש את חשיבותו של הרקע הקודם לכל מחאה, הן מבחינה היסטורית והן מבחינת הבנת הכח השולט (האם המאבק מעמדי? פוליטי? וכדומה). לדבריו, לא רק התנאים הלוקאליים חשובים, אלא גם השתלשלות האירועים. Tilly (1978) שם דגש על חשיבות המדינה בלחץ על אזרחיה ועל האופן בו הם מתמקחים מולה. זאת משום שהמדינה מציבה חובות דוגמת גיוס לצבא ותשלום מיסים, רעיון המעניק לאזרחים עמדת כח בדמותה של ההתנגדות. לדעתו, הבסיס לאזרחות הוא הציפייה שאנו נתרום למדינה והיא בתמורה, תעניק זכויות (נוצר Linkage). הנקודה החשובה היא השאלה - מתי האזרחים מצליחים להשתמש בטיעון זה ככלי מיקוח ומתי לא? המקרה הישראלי ומחאת הלהט"ב בפייסבוק (תמונת "סימן השווה") בשנה הקודמת (2013) מדגימים נקודה זו היטב. עיקר טענותיה היו כי הלהט"בים בישראל משרתים בצבא באופן שווה ומשלמים מיסים, ואם כן - מדוע לא מגיעות להם זכויות בסיסיות כמו לכל אזרח במדינה (דוגמת היכולת להתחתן ולהביא ילדים)? גם כאן מומחשת טענתו של קימרלינג (1990) לגבי כינון זהות יהודית-ישראלית-אזרחית דרך הצבא (מילטריזם קוגניטיבי).

פרק רביעי - סקירת הממצאים שעלו בעת איסוף חומרי המחקר

4.1 - ממצאים העולים ממקורות הקשורים לשירות בצה"ל

המקורות השונים העלו מספר ממצאים מעניינים הראויים לבחינה וניתוח. מספרו של קפלן (1999) למשל, על התמודדות חיילים לוחמים להט"בים בצה"ל, עולים הקשיים הכרוכים בניסיון לשלב בין הזהות ה"מצוואיסטית"

הקרבת לבין הזהות הלהט"בית. הדבר מביא למצב בו פעמים רבות, חיילים אלו מרגישים "אאוטסיידרים". קפלן עושה זאת בצורה של הצגת סיפורים אישיים של לוחמים הומואים בתוך יחידות קרביות, הממחישים את מציאותם המורכבת והמתח בין הומו-חברתיות להומו-אירוטיות כדברי גרוס (2000). דוגמא לכך הוא סיפור המשרת בצוללת שהובך בכל פעם שהחבריה נגוע זה בזה תוך כדי בדיחות על הומואים. דוח המחקר של איג"י (2006) הראה מציאות פחות בעייתית ביחידות העורפיות וההדרכה ("גיוב").

4.1.1 - סוגיית החיבור והמתח שבין דת ומדינה בישראל

כחלק ממורכבות המקרה הישראלי, סוגיה זו עולה בהקשר השירות הצבאי ממספר מקורות בהם נתקלנו. כתבה חשובה שהוצגה באתר "האגודה לזכויות האזרח בישראל" (2009), הציגה התבטאות של רב צבאי כנגד שירותם של "בעלי נטיות הפוכות" וכן כנגד שירות בנות מתוקף שבירת צניעות. לאור התבטאות זו, פנה עו"ד דן יקר - היועץ המשפטי - לרמטכ"ל גבי אשכנזי בכדי להביא את העניין לתשומת ליבו תוך טענה כי רב שכזה, אינו יכול לספק שירותי תמיכה ודת לכלל חיילי צה"ל. כתגובה, נתקבלו טענותיו והרב הודח מתפקידו. נקודה זו מדגישה שוב את ההבדל המפתיע שמצאנו לגבי תפיסתו הליברלית של צה"ל לעומת הצבא האמריקני, בו נראה כי גנרלים בדרגים גבוהים המתבטאים באופן דומה, אינם מודחים מתפקידם. כפי שצינו בתחילת המחקר, נתון זה מפתיע משום שמנגד, לדעתנו, לתוצאות הצפויות של חיבור בין דת ומדינה בישראל. אתר ארגון "כמוך"²¹ מציג איגוד רשומות שנקרא "על צבא והומוסקסואליות - שיח כל מיני" (2013), העוסק בקו התפר שבין צה"ל והזהות המינית. בדומה לקפלן (1999), גרוס (2000) וסקר איג"י (2006), קובץ זה מעלה התייחסות למצבם של להט"בים בשירות פעיל בצה"ל כמו גם סיפורים אישיים, דוגמת סיפורו של חייל הומו שרצה להתאבד ופנה לקב"ן. לסיום, מובאים סיפוריהם של הומואים מחוץ לארון המשרתים בשירות קרבי ומתארים את בחירתם "לעמוד באור ולא בצל".

4.1.2 - זהות הומוסקסואלית מול לוחמת: הדגשת הדמיון על פני השוני

כפרפרזה על שירה המפורסם של הזמרת ריטה, העמידה "באור ולא בצל" מודגמת בסרט "יוסי וג'אגר"²², המציג סיפור אהבה בין שני קצינים לוחמים במוצב מבצעי בדרום לבנון. המאמר "הארון הלאומי" (Yosef, 2005) מדגיש את הצגת דמות החייל הקרבי ההומוסקסואל באופן המתקבל בנוחיות על ידי הגבר-ההטרוסקסואל-הישראלי-הקלאסי. הוא אמנם מעט נשי (ג'אגר), אך סוד זהותו לא ידוע במוצב הקרבי והוא מנהל מערכת יחסית סודית עם יוסי. על-אף שיוצרי הסרט הם הומוסקסואלים מוצהרים, לא נראית סצנת סקס בין הדמויות הראשיות לאורך כל הסרט. טענת המאמר היא כי היוצרים מנסים להכניס את הזהות ההומוסקסואלית בצבא לתוך התודעה, על-ידי שילובם ב"מיינסטרים" הצה"לי הקרבי האידיאולוגי. כל עוד דמויות ההומואים מתנהלות באופן שהצופה ההטרוסקסואל יכול לעכל, אזי ההומוסקסואליות נתפסת בצבא כלגיטימית - "הם כמונו".

בהקשר זה, גרוס (2000) מדגיש כי אוחובסקי סבור שעקב חשיבות הצבא בזהות הישראלית, טקטיקת המאבק לשוויון צריכה להיעשות דרך ההיבטים הדומים ולא השונים. המאמר גם טוען כי אקט החדירה בין גברים נתפס כמסר ומשפיל (כלפי הנחדר) ולכן חוויית ההתמודדות של הלוחם הסטרייט עם הצפייה באקט שכזה, או עם התודעה שהוא קיים ביחידתו היא קשה מדי. מתוך כך, מובנת המהות של "טיעון המקלחת" והחדירה לפרטיות של החייל ההטרוסקסואל, תרתי משמע. כמו-כן, נטען כי דמותו של ג'אגר נהרגת במלחמה בכדי להנציח דווקא את האידיאולוגיה הלוחמנית על פני ההומוסקסואלית. לדעתנו, הליברליות והסרת המגבלות על שירות להט"בים עדיין נתקלת בקושי רב ביחידות הלוחמות, בדיוק מהסיבות הללו, כפי שמסבירים גם קפלן (1999) וסקר איג"י (2006).

הגישה הכללית העוסקת בבעייתיות החיבור בין זהות הומוסקסואלית ללוחמת, מובאת גם בהקשר לחיילי מילואים במאמרם של שיאון וכן ארי (2007). המאמר עוסק בתרבות המילואים של חיל הרגלים (מסוף שנות ה-80 ועד סוף שנות ה-90), כקהילה שהקסם שלה עבור משרתיה נובע ממשבר גובר ובלבול בנוגע למובנה של הזהות הגברית. נושא שחזר על עצמו בקרב חיילי המילואים הוא הומוסקסואליות והומופוביה. הדיבור בנושא אמנם נעשה

²¹ ארגון הומואים דתיים אורתודוקסיים.

²² סרטם של גל אוחובסקי ואיתן פוקס משנת 2002, זוכה פרס האקדמיה לטלוויזיה. אוחובסקי ופוקס הם זוג גאה ומדמויות המפתח של המחאה הלהט"בית בישראל.

בצורה מעודנת יותר מאשר בצבא האמריקני או ההולנדי, אך עדין מעסיק את החיילים משתי סיבות: ראשית, ההומוסקסואליות והיחס אליה ממפים את יחסי הכוח בין הגברים ושנית, ההתבדחות על ההומוסקסואליות מדגישה את ההטרסקסואליות של החיילים, הנתפסת כ"מיניות הנכונה". כך, יחסים הומו-ארוטיים בין גברים הופכים להיות ניטרליים דרך הומופוביה גלויה. דבר המתבטא בכך שחיילים שנטו לעסוק יותר ביחסים הומו-ארוטיים, היו אובססיביים יותר בנוגע להומופוביה וגם נטו יותר להיות הומוסקסואלים.

ההומור מאפשר לגברים לעסוק בנושא שנחשב לטאבו ובו-זמנית לאשר מחדש את גבריותם (שיאון ובן ארי, 2007). בעת התבדחות על ההומוסקסואל, הם מציגים אותו כ"אחר" ומחזקים את הלכידות החברתית שלהם, טענה המתיישבת עם דברי גרוס (2000). ההומוסקסואל מהווה איום על חברת הגברים כי יכול להיות חלק ממנה וגם לאיים על החברות והאינטימיות הנוצרות בין ההטרסקסואלים. על-כן, השימוש בהומור מסמן גבולות חברתיים ומחזק נורמות הטרסקסואליות, כאשר ההומוסקסואליות מוצגת כמלווה בחולשה ופאסיביות. היחסים בין גברים הטרסקסואלים במערכת הצבאית מלווים בשיחות על הכוח הגברי ובדיחות על נשים ועל ההומוסקסואלים. הם אמביוולנטיים ברגשותיהם זה כלפי זה כשמחד, קיימת אחוות לוחמים ומאידך, קיימת תחרות על יחסי כפיפות ודומיננטיות. עקב ביצוע התפקיד הצבאי, הגברים נדרשים להגביל את זהותם האישית ולא לתת ביטוי להתנסות הרגשית. מבחינה זו, ההומור מספק במה לביטוי רגשות עוינים באמצעות השוואה לנשים והומוסקסואלים.

4.1.3 - חידושים ברפרטואר המחאתי

ממצא מעניין נוסף הוא בדמות ארגון המחאה Blue-Star המורכב מיהודים אמריקאים צעירים וממוקם בסן-פרנסיסקו. ארגון זה יוצא נגד האנטישמיות כלפי ישראל ומנסה לבצע הומניזציה לתפיסות לגביה. בין מחאותיו השונות, מצאנו כרזה (2010) המציגה דמות של לוחם וכותרת רודה השואלת - "איפה עוד במזרח התיכון יכולים לשרת קצינים להט"בים בצבא באופן פתוח"? (ראה נספח 2). כמו-כן, מצאנו גם סרטון (2010) המשווה את ישראל כנווה מדבר ללהט"בים (Gay Oasis) בהיבט הזכויות החברתיות, החופש לשרת בצבא ללא אפליה וכדומה. נתון מעניין העולה מדבריהם (ואליו נתייחס בניתוח) הוא כי בשונה מהאומה בה הם חיים, המפלה עדיין להט"בים בצבא עם מדיניות ה-DADT, ישראל הרבה יותר פרוגרסיבית בהיבט זה. כלומר, מחאתם מופנית כלפי העולם ותפיסותיו לגבי ישראל ולא כלפי הממסד הישראלי. לסיום, במאמר "כשהפירטי פוגש את הציבורי" (קופר וקפלן, 2010) – ראינו כי קיומו של ארגון הסברה לחינוך ושינוי חברתי של קהילת הלהט"ב ("חוש"ן") מצליח לעורר שיח חדש של קבלה. הארגון הפרטי נכנס ליחידות צבאיות שונות, בהן יחידות לוחמות, ומבצע הסברה לקצינים וחיילים. הסברה זו עוסקת בסוגיית הזהות הלהט"בית, תוך הצגת מושגים שונים מהתיאוריה הקווירית (מגדר, מין ומיניות) וסיפור אישי של מתנדבי הארגון. כאן מודגשת חשיבותו הכפולה של הסיפור האישי לפי קפלן, הן בהיבט המחקרי ככלי מחקר חשוב להבנת מצב שירותם של להט"בים והן ככלי עזר להבנה וקבלה חברתית עמוקה יותר.

4.2 - ממצאים העולים ממקורות הקשורים לשירות בצבא האמריקני

4.2.1 - תפיסת מוסריות האקט ההומוסקסואלי בהתאם ל-"חוק הארץ"

המקורות שמצאנו לגבי שירות להט"בים בצבא האמריקני, סבבו בעיקר סביב ראיונות עם גנרלים שונים כמו גם קריקטורות מחאה סרקסטיות וסקירת מקרי אפליה על רקע נטייה מינית בשירות. דוגמא טובה לכך היא שימוע (2007) עם הגנרל עטור הדרגות Peter Pace, בו שטח את עמדתו בנושא ההומוסקסואלים בצבא ארה"ב. לדבריו, הוא דוגל בגישת ה-DADT שכן היא תואמת את "חוק הארץ" (The Law of The Land). על מנת להבין את מערכת המשפט האמריקאית יש להבין את המבנה הפדראלי. בניגוד לחשיבה המקובלת, המדינות השונות אינן יציר המדינה הפדראלית. בתחילה היו מספר מדינות נפרדות, ובהמשך הן החליטו לאחדן ולהקים שלטון מרכזי - השלטון הפדראלי, שסמכויותיו מוגבלות לאלה שהמדינות הסכימו להפקיד בידי. כך, אין לשלטון המרכזי בארה"ב סמכויות שיטור ובתחומים מסוימים ישנן סמכויות מקבילות. במקרי סמכויות מקבילות, הגורם המכריע היא "פסקת העליונות" (Supremacy Clause) הקובעת את עליונות החוקה והחוקים המחוקקים מכוחה על כל דבר חוק אחר.

בהתאם לזאת, הסביר גנרל Pace (2007) כי יחסי מין הומוסקסואליים נכנסים מבחינתו תחת אותה רובריקה של ניאוף בין גבר ואשה לא נשואים. החוק היחיד שיש להתייחס אליו בנידון הוא "חוק הארץ", שמגדיר לדעתו את מוסד הנישואין בין גבר ואשה למסגרת היחידה בה מותרים יחסי מין חוקיים. מתוך זאת, הוא סבור כי חיילים הומואים הם אנשים מעולים ותורמים לחברה, אך זהותם ו"חטאיהם" צריכים להישאר בחדרי חדרים ולא ממוסדים בחוק. מנהל הדיון (הסנאטור) התנגד לכך וטען כי יש להכיר בכך שזוהי דעתו האישית של הגנרל, וכי בתור אנשי ציבור יש לשקול את עמדותינו ודברינו היטב בטרם נבטאם. הוא המשיך ואמר לגנרל כי מעצם היותו לובש מדים ודרגות, דבריו מייצגים ארגון מסוים ולכן הוא צריך להיזהר בדבריו שבעתים. ניתן לראות כי הסנאטור מייצג עמדה יותר ליברלית-דמוקרטית בניגוד לגנרל הרפובליקן, שדבק בהיבטים השמרניים של החוקה האמריקאית.

Gay Bashing - 4.2.2

מקרה עליו יש לתת את הדעת הוא המקרה של מתיו וויין שפרד (סטודנט אמריקאי, פעיל זכויות האזרח והומוסקסואל) שהוכה קשות על-ידי שני גברים הומופובים בשנת 1998 ומת מפצעיו. באותה שנה, פגש שפרד את מק'קיני והנדרסון בבר, שם שוחחו וגרמו לו לחשוב שהם הומוסקסואלים. השיחה עסקה בפוליטיקה ובתנועת המחאה הגאה ולאחריה, ביקש מהם שפרד להסיעו לביתו. בדרך, הוציאו אקדח, שדדו אותו, הפשיטוהו והכו אותו מכות קשות תוך הותרתו קשור לגדר במצב של חוסר הכרה. שפרד נפטר מפצעיו בבית-החולים כמה ימים לאחר מכן. במהלך המשפט שנערך לרוצחיו, הללו טענו להגנתם כי נתקפו ב-"Gay Panic" ואי-שפיות זמנית שנגרמה מחיזורי שפרד אחריהם. בזמן ששכב שפרד בבית החולים, נערכו ברחבי העולם משמרות תמיכה והתחוללה סערה תקשורתית שעסקה בנטייתו המינית. זו העלתה לסדר היום את נושא האלימות כלפי הומוסקסואלים וההומופוביה. תנועת נגד של הכנסייה הנוצרית הציגה את הקולות השמרניים של החברה האמריקאית בצורת סיסמאות כגון "מת'יי שפרד נרקב בגיהנום" ושימוש בפסוק הנוגע למשכב זכר מהתנ"ך. מי שעצרו בעדם וחסמו את ההומופובים, היו תומכיו של שפרד שכונו לאחר מכן "מלאכי השלום". לאחר המקרה שתואר לעיל, ניסה הנשיא קלינטון להעביר תיקון לחוק כך שפשעים כנגד להט"בים יוגדרו כפשעי שנאה. הדבר לא צלח ויושם לבסוף רק בשנת 2009 בתקופת נשיאותו של אובאמה.

4.2.3 - ההיבט המחאתי

שנת 2010 מסמלת את שיאה של המחאה על הסרת מדיניות ה-DADT המפלה, משום שזו הביאה עמה את הערעור שהוביל בסופו של דבר לביטולה. סרטון שעלה לקראת הערעור המחודש - "Serving in Silence" (2010) - הציג דמות חייל מרואיין מטושטשת (בכדי שלא ישוחרר משירות, משום שה-DADT עודנה תקפה), בעוד הוצגה מנגד דמות של חייל (מייק אלמי) הטוען כי לא נשאל ולא סיפר, עד שיום אחד מפקדו הדיחו מתפקידו. התואנה הייתה כי נמצאו תכתובות מייל בינו לבין בחור שיצא איתו באותה העת, ועל סמך כך שוחרר. הסטטיסטיקות שנסקרו בראיון זה, הן של כ-60,000 חיילים אמריקאים הנמצאים "בארון", מתוכם שוחררו כ-14,000 עקב נטייתם המינית. החייל שיצא מהארון ודיבר גלויות, טען כי לדעתו ישנם לפחות כ-3000-2000 חיילים עם נטיות חד-מיניות שהיו שמחים לחזור לשירות אך הדבר לא יעלה בידם עד שלא תשתנה המדיניות. המראינת ציינה כי גם אם יאושר הערעור, ייקח זמן להשריש את המדיניות החדשה ולפיכך, אין שום מחויבות שחיילים מחוץ לארון אכן יוכלו לחזור לשירות פעיל. לבסוף, Soledad O'Brian ראינה גם נציג פוליטי שהסביר כי אותם חיילים צריכים להבין שמדיניות זו לא תיעלם בפשטות ועליהם "לשרת בשקט עד שיקבלו אור ירוק". ניתן לראות כי גם ב-2010, המדיניות השמרנית עדיין קיימת בעוצמה גבוהה בתודעה החברתית האמריקאית.

שנת 2010 מציינת גם אקטים מחאתיים סביב הערעור המחודש (Re-appeal) על מדיניות ה-DADT. סיסמא מחאתית תקשורתית שהופיעה בעיתון הווינגטון פוסט גרסה כי - "You don't have to be straight to shoot straight". כמו-כן, כאמור, ב-20.4.2010 המשטרה בבית הלבן דרשה מהתקשורת לעזוב את פארק לאפייט וסגרה אותו בזמן ששישה יוצאי צבא אזקו עצמם לשערי הבית הלבן, כמחאה על אי-פעולתו של הנשיא בהקשר

לביטול ה-DADT. מחאות אלו מציגות פן פרו-להט"בי מצד התקשורת האמריקנית, בניגוד לדעות שמרניות יותר כמו זו שהוצגה קודם לכן בראיונו של גנרל Pace.

ב-20.9.2010, הזמרת המפורסמת לידי גאגא הגיעה לנאום בעצרת מחאה בפורטלנד, לקראת הערעור המחודש על DADT. בצעקתה, השוותה את המדיניות כהופכת את החוקה האמריקאית לקפיטריה. לטענתה, נציגי הציבור ומנהלי הצבא לא יכולים לבחור את החלקים מהחוקה שמתאימים להם, אלא עליהם להתייחס אליה כמקשה אחת. כמו-כן, השוויון אמור להיות מלא בין כלל אזרחי ארה"ב ולא חלקי ומדיר אוכלוסייה ספציפית. בדבריה, היא מביאה טיעון הפוך למקובל באומרה כי דווקא החיילים הסטרייטים מלאי השנאה, ההומופוביה והדעות הקדומות, שאינם מסוגלים לשרת עם חיילים הומואים ביחידתם, הם אלו שפוגעים באחדות היחידה, בביצועים הצבאיים ובערכי החוקה השוויוניים. לפיכך, היא קראה בפרובוקציה שהרעישה את הקהל להצעת חוק חדשה, השולחת הביתה דווקא את החייל ההומופוב שיש לו בעיה והינו בעל השפעה שלילית על אחדות היחידה - "If you don't like it, GO HOME!". בכך, קראה ליישום השוויון המתקיים בחברה ובמקומות העבודה גם בתוך שורות הצבא האמריקאי, וכי על מפריז ללכת הביתה. דברים אלו מתחברים עם טענתו של גרוס (2000) כי "טיעון המקלחת" מגן על ההטרסקסואלים מפני מחשבותיהם האסורות ולא מפני אחיהם לנשק - ההומוסקסואלים.

4.2.4 - מייצגי מחאת הנגד (מעין - Countermovement)

מנגד לכך, העיתונאית הרפובליקנית Ann Coulter ואיש הקונגרס Ike Skelton הם נגד הערעור המחודש. Ann (2010) טוענת כי גורמים חוץ-צבאיים לא יכולים להחליט על המתרחש בתוך שורות הצבא, שכן לא מספיק מוסמכים לכך. לדבריה, החיילים ביחידות הקרב והמארינס לא מעוניינים בהומוסקסואלים בתוך שורות הצבא אז מדוע לא לכבד את רצונם ולהקים יחידה נפרדת ללהט"בים? לטענתה, לאנשים המנסים לקדם את ביטול ה-DADT כלל לא אכפת מהצבא או מהתנהלותו ולכן אין הם צריכים להתערב ולתת לצבא לעשות את שלו. היא משתמשת ברטוריקת סרקזם ואומרת כי "כדאי לנו לקוות שגרמניה לא מרכיבה צבא מחדש, כי לצרף בחורות וגייז לצבא משמעו לא לקחת את הצבא ברצינות". דבריה אלו מציגים פן שמרני חריף שעדיין קיים בחברה בשנת הערעור המחודש.

Rachel Meddow (2010) מציגה בתכניתה את התבטאותו של Ike Skelton - יושב ראש ועדת הכוחות

המזויינים - בעוקצנות רבה. לדבריו, הוא אינו מעוניין בהעלאת הדיון על מדיניות ה-DADT לערעור בקונגרס שכן אינו מעוניין לפתוח דיון לאומי בנושא ההומוסקסואליות. זאת על-אף היותו דמוקרט קונסרבטיבי. חששו המרכזי הוא כי דיון בביטול המדיניות, עלול להכריח משפחות להסביר לילדיהם מהי ההומוסקסואליות והוא מעלה את השאלה - "מה אבות ואמהות יגידו לילדם בן ה-7?". Meddow טוענת בציניות רבה, כי Skelton מעוניין למנוע מהסיעה הדמוקרטית להעלות את הנושא לסדר היום, פשוט כי אינו מעוניין להכיר בקיומם של להט"בים כי הדבר גורם למבוכה. דוגמא זו מצביעה על מגמות שמרניות בקרב אישי ציבור בשלטון - הממסד, גם אם הם דמוקרטים.

4.2.5 - הפרקטיקה מעט לאחר ביטול ה-DADT בשנת 2011

סרטון מרגש ממסע הבחירות של ברק אובאמה (2012), מציג מספר יוצאי-צבא ותיקים (Veterans) בדרגות שונות המספרים את סיפורי ונסיבות שחרורם. קפטן ג'ואן דארה, למשל, סיפרה כי אירועי ה-11.9 הבהירו לה את המציאות השחורה שנכפתה על חיילים להט"בים בעקבות מדיניות ה-DADT. באותו היום, היא נכחה בפגישה בחדר ישיבות בפנטגון, ובסיומה, חיכתה בתחנת האוטובוס בדיוק ברגעים בהם התרסק המטוס לתוך המבנה. שבעה מעמיתיה לעבודה נהרגו, ואז הכתה בה ההבנה כי במידה והייתה נפגעת גם היא, שותפתה לחיים הייתה האחרונה לדעת. זאת משום שאינה מצויה באף רשומה ציבורית - קרי, לא קיימת לדבריה. מייגור גנרל דניס לינץ', הטרסקסואל פרו-להט"בי, הציג בסרטון עמדה חדשנית ומעניינת. לדבריו, בשונה מהתפיסה הקדומה כי שירות להט"בים בצבא עשוי לפגוע בביצועים הצבאיים (כפי שסקר Belkin, 2003), דווקא שחרורם של מיטב החיילים המסורים למטרה היא זו שפוגעת במוכנות הצבא (The Military's Readiness). כלומר, DADT הביאה למצב

פרדוקסלי של שחרור חיילים וגנרלים עטורי דרגות, פטריטיים, שעברו הכשרה ארוכת שנים והיו מסורים למטרת ההגנה על אמריקה, כשלמעשה, היה צריך ללחוץ את ידם ולהוקירם על האומץ והיושרה שלהם.

פרק חמישי - ניתוח ומסקנות

בבואנו לנתח את סוגיית מעמדם והיחס כלפי פרטים להט"בים בצה"ל ובצבא האמריקני, נרצה לחלק את הניתוח לשני תתי-פרקים: שיח פוליטי-מדיני-צבאי ושיח של התנגדות ומחאה. הרעיון העומד מאחורי חלוקה זו היא הבנה עמוקה יותר של ההתנהלות מול הסוגיה משני צדי המתרחש - הגופים המנהלים את המדינות אל מול הציבור הלהט"בי בפרט, והציבור הרחב ככלל. תת-הפרק הראשון ינסה להסביר את ההבדלים בין הרקע והתקופות השונות של יחס הממשל והצבא לסוגיית הלהט"בים בשתי המדינות (בהתבסס על נקודות ההשוואה שהוצגו בסיכום הסקירה ההיסטורית-תיאורטית). מאידך, תת-הפרק השני ינסה להציג את היבט המחאה החברתית שהתפתח בכל אחת מהמדינות, בהתאם ליחס השלטונות.

5.1 - שיח פוליטי-מדיני-צבאי:

פרק זה יתייחס ל-**מבנה** (Poitical Structure) ולשחקנים הפועלים בתוכו. ניתוחנו ינסה להראות את השינוי הכללי במדיניות כלפי להט"בים ואת מגמת השינוי בתפיסות לגבי הזהות המינית לאורך ההיסטוריה, בשתי המדינות ושני הצבאות. לאורך מחקרנו, ניסינו לחשוב על הסברים להבדל המסקרן לגבי ה-"איחור האופנתי" של הצבא האמריקני בשינוי יחסו המפלה כלפי הלהט"בים שבשורותיו, לעומת צה"ל המחבק. טיעונים שונים ומגוונים עלו לאורך ההיסטוריה, כנגד שירות להט"בים בשני הצבאות כפי שהראתה סקירתנו ההיסטורית, כמו גם גרוס (2000) במאמרו. בישראל של פרה-1983, התפיסה הרווחת הייתה כי הומוסקסואליות הנה "סטייה" בעוד בארה"ב, לאחר הוצאת ההומוסקסואליות מה-DSM ב-1973, שונתה התפיסה מ-"מחלת נפש" ל-"פגם מוסרי". כתוצאה מגל יציאות מהארון בחברה הישראלית סביב שנת 1983, תפיסת הצבא כאמור, שונתה מהתייחסות להומוסקסואליות כאל "סטייה" ל-"איום בטחוני". דבר אשר גרר שינוי מהותי במדיניות הצבא, שלווח בשינוי פקודות אכ"א באופן שהפלה את אוכלוסיית הלהט"בים בהיבט השירות הצבאי.

כבר בשלב הזה, ניתן לראות מגמה מעט יותר ליברלית בצה"ל מתוקף העובדה כי לא הדיר להט"בים משירות באופן מוחלט, אלא רק הטיל הגבלות על שיבוצם בתפקידים מסווגים ביטחוניים. במקביל, ארה"ב אסרה שירות להט"בים באותה העת באופן מוחלט ואף ביצעה חקירה אקטיבית, כאמור, לצורך איתורם והדחתם. מעניין לחשוב כי שני הצבאות הכירו בקיום התופעה והצורך להתמודד עמה - נתון שמעלה ביקורת על ציר ההתפתחות **ההפוך** של ארה"ב לכיוון הגברת ההדרה עם השנים. ניתן לראות כי הטענות השונים המתייחסים לתופעת ההומוסקסואליות, עוברים שינויים ותהפוכות רבים בתוך הגדרת השיח החברתי. פינקו (2011) ממשיג תהליך זה כמעבר משיח חברתי של מדיקליזציה לשיח של פוליטיזציה. עד 1973, ההומוסקסואליות נשלטה על-ידי הרפואה והפסיכיאטריה וכוונה באמצעות שיח המדיקליזציה כמחלת נפש או פגם גנטי מולד. השימוש במונחים רפואיים חייב תיעוד מפורט של ההתרחשויות וניתוח מדעי של ההתנהגויות, כפי שנהוג לעשות בניסיון לאבחון מחלה (פוקו, 1976). רעיון זה מעלה את הפרדוקסליות בשאיפתם ובאופן פעולתם של מנגנוני הפיקוח בצבא האמריקני, משום שצורת חקירה אקטיבית מנסה להדיר ולמגר תופעה תוך עיסוק מתמיד בה. השיח מגביל, מגדיר את התכנים בהם מותר לעסוק ומקבע אותם בתבנית מסוימת. אותה התבנית, גם קובעת את המסגרת בה ניתן לדבר על הנושא, וכך - רק בעל הכח והשליטה (הצבא) הוא המורשה לנהל חקירות אלו.

לאחר פרעות סטנוול (1969), התקיים מצעד הגאווה הראשון שנקט באופי יותר פוליטי, חתירה להגדרת זהות חברתית-פוליטית ודרישות שינוי בחקיקה (יורחב בפרק הניתוח הבא). שיאו של תהליך זה לפי פינקו (2011) הוא ב-1973, עם הסרת ההומוסקסואליות כהפרעה נפשית מה-DSM ובכך - סיום השיח הרפואי על התופעה ומעבר לכינון המשגה פוליטית יותר. פעולה זו, כמובן שגררה אחריה שינויים בתפיסות הממסד בשתי המדינות כמו גם שינויי מדיניות. עם זאת, **עדיין ניתן לראות כי שינויי המדיניות והשיח היו מהירים יותר בצה"ל לעומת צבא ארה"ב**, וזוהי הנקודה אותה ננסה להסביר **כעת**. מעניין לראות כי על אף שפינקו טוען כי השיא היה ב-1973, המקרה המצער

של האקטיביסט מתייו שפרד ב-1998, מראה כי עדיין קיימת בחברה האמריקאית תפיסה של ההומוסקסואליות כמחלת נפש (הפוגעים בו טענו במשפט כי לקו ב-"Gay Panic", כאמור).

העשור של שנות ה-80 אופיין בשמרנות סוציאלית ברחבי העולם. מגמה זו החלה להשתנות לקראת תום העשור, כתוצאה של מספר אירועים דרמטיים דוגמת סיום המלחמה הקרה ונפילת הקומוניזם. הדבר הוביל לשינויים גלובאליים בפוליטיקה הבינלאומית, שהעמידו את ארה"ב במעמד של מעצמת-על יחידה בעולם. בד בבד, ערכי המשפחה השמרניים החלו להתערער, התקשורת פרח והשוק עבר לכלכלה ניאוליברלית. על רקע זה, ניתן להבין את גל היציאות הנרחב מהארון באותו העשור ואת הדיון הציבורי שנפתח בנושא (גרוס, 2000). עם זאת, מציאות המלחמה והסכסוך הקיימת בישראל מאז קומה, נוכחת גם באותו העשור - החל ממבצע "שלום הגליל" ב-1982 וכלה באינתיפאדה הראשונה ב-1987. הממסד הישראלי באותה תקופה המשיך במגמת השמרנות, מתוקף קיומם של נציגים דתיים וימניים רבים בממשלת האחדות הלאומית. ככל הנראה, המתחים והסכסוכים הפנימיים הרבים בין סיעות השמאל והימין של ממשלת זו, הביאו לצמצום המרחב הפוליטי - Political Space (גרינברג, 2008). בהתאם לתיאוריה, מצב סגירות שכזה עשוי להוביל לנקיטה בצעדים דרמטיים יותר לשינוי המדיניות ולדעתנו, כך צריך להבין את פעולת המחטף של וירשובסקי ואלוני, להעברת החוק להסרת האיסור על משכב זכר. דרך נוספת להביט על המחטף היא דרך משקפיו של Meyer (1996), ולייצג את אלוני כנציגת תנועת השמאל-החילונית שבהתאם לאווירה הפוליטית המתוחה, ניצלה את חלון ההזדמנויות הפוליטי (Political Opportunity) ובחרה בדרך פעולה של שינוי מדיניות דיסקרטי (עקיפת הנציגים הדתיים). רעיון זה מביא לידי ביטוי את השילוב דת-מדינה בישראל והמתחים העולים ממנו.

מחטף פוליטי זה הוביל לתחילתו של תהליך מגמתי להפיכת צה"ל לגוף פחות מפלה ככלל, וכלפי להט"בים בפרט. נקודת הזמן הבאה בהשוואתנו הן השנים 1992-1993, בהן משתנה התפיסה הרווחת בצה"ל כי הומוסקסואליות מצריכה הפנייה לגורמי בריאות הנפש, והטיעון שנותר בעינו הוא טיעון "האיום הביטחוני". ראוי לציין כי במקביל לתהפוכות סוף שנות ה-80 בישראל, צבא ארה"ב ממשיך כל העת במגמת החקירה האקטיבית בחיפוש אחר חיילים להט"בים ושחרורם משירות. מעניין לראות כי בעשור שלפני כן, כשהצבא האמריקני היה זקוק לגיוס המוני במלחמת ווייטנאם, הוא לא בחל בגיוס להט"בים לשורותיו ולא חקר אותם. לדעתנו, הדבר מציג היבט נצלני ביותר של המערכת האמריקאית ביחסה ללהט"בים וסוגיית השירות. קרש הקפיצה בדמות המחטף של אלוני, הביא לשינויים בחקיקה הצה"לית זמן לא רב לאחר מכן. הרמטכ"ל דאז אהוד ברק, התאים את רוח צה"ל להלך הרוח החברתי של אותה התקופה ושינה את פקודות אכ"א, כך שתמגרנה את תפיסת מחלת הנפש בהקשר להומוסקסואליות. עם זאת, האפליה לא נגמרה כליל שכן להט"בים לא יכלו עדיין לשרת בתפקידים מסווגים.

סוכן השינוי הממסדי של אותן השנים בארה"ב הוא הנשיא ביל קלינטון, שעל-אף הבטחותיו בעת קמפיין הבחירות למגר את האפליה כלפי להט"בים בצבא האמריקני, הגה את מדיניות ה-DADT. זאת כחודש בלבד לאחר שינוי המדיניות של ברק בצה"ל. לדעתנו, ייתכן ועל-אף הזדהותו הפוליטית של קלינטון כדמוקרט, יצא בהבטחות "וורודות" לקהילת הלהט"ב שאותן לא היה יכול ליישם כפי שרצה. זאת כתוצאה מלחצי הרפובליקנים והרוב הימני בארה"ב. כמו-כן, חשוב לציין שמדיניות זו ניסתה למתן את האפליה בצבא האמריקני אך בפועל, יצרה "טאטוא" של הבעיה "תחת השטיח" והמשך האפליה באופן מושתק. הבדלים מהותיים אלו, נרצה וננסה להסביר באמצעות בורדייה (2005) שעסק בחדירות הגבולות בין השדות ובהורוביץ וליסק (1990) שטענו לשילוב האליטות בישראל.

5.1.1 - מיקוד העדשה בהסבר ההבדלים בין הצבאות, כפי העולה משנת 1993

תיאוריית השדות של בורדייה (2005) מציעה את המושג "הטרונומיה", המבטא מצב של חדירות הדדית והשפעת גומלין בין שדות שונים הקיימים בחברה. לשם הסבר המקרה שלנו, נרצה להתמקד בשדה הפוליטיקה ובשדה הצבאי. בישראל, אין הפרדת גבולות ברורה בין שני השדות (הורוביץ וליסק, 1990) ועל-כן, החדירות הדו-כיוונית של הגבולות המוסדיים מביאה ליחסי שותפות בין האליטה הצבאית לאליטה הפוליטית. במקרה הנוכחי, נטען כי היבט הכתבת מדיניות 1993 - החדירות מתבצעת מהשדה הפוליטי אל הצבאי. התוצרים של יחסי השותפות הם הידמות חלקית בין האליטות, המביאה להטרונומיה בה עקרונות מארגנים משדה הפוליטיקה חודרים לצבאי

ומצמצמים פערים בין הצבא לחברה. לפיכך, נרצה לטעון כי עדכון הפקודות על-ידי אהוד ברק בשנת 1993, נבע משינוי המדיניות הפוליטית שהובל על-ידי אלוני, וחדר גם לשורות צה"ל. אופן ביטוי נוסף להטרונומיה בין השדות הוא מעבר שחקנים משדה הפוליטיקה לצבא ולהיפך. בהיבט זה, ניתן לראות בחברה הישראלית חדירות לכיוון השני, בכך שבעלי דרגות גבוהות המשתחררים משירותם מיד לוקחים חלק בפעילות פוליטית כנבחר ציבור. דוגמא לכך היא ברק לאחר רמטכ"לותו, הפך לאושיה פוליטית, כיהן כראש ממשלה וגם כשר בטחון. בפרק הניתוח הבא נראה את החדירות מזווית אחרת - דווקא מכיוון הצבא אל הפוליטיקה והחברה באותה נקודת זמן.

בניגוד לכך, בארה"ב לא מתקיימת שותפות בין האליטות ועל-כן ניכרים פערים משמעותיים בין החברה לצבא. לפי קליינברגר (1983) המקרה האמריקני מציג מבנה פוליטי-מדיני שונה מרעהו הישראלי מכמה היבטים: ראשית, בעוד בישראל הרמטכ"ל (גם אם הצבא כפוף לממשלה) הוא שעומד בראשות הצבא ובסמכותו לקבל החלטות הנוגעות למדיניות השוטפת, בארה"ב – ראש המטה הכללי כפוף לנשיא המדינה, שהנו המפקד העליון של הצבא (הן בחירום והן במדיניות שגרה). כך, ניתן להבין את תפקידו של ברק כרמטכ"ל המוביל מדיניות על-ידי שינוי פקודות אכ"א אל מול תפקידו של קלינטון כנשיא בקביעת מדיניות ה-DADT (ואת של אובאמה בהמשך, בביטולה). שנית, בישראל הגיוס הוא חובה ומהווה חלק בלתי נפרד מהעם והחברה האזרחית, כפי שהראה קימברלינג (1993) בהשוואת הישראליות לצבאיות. בארה"ב מאידך, הצבא הוא צבא מתנדבים ולפיכך פועל בנפרד, וכמעט שלא קיים קשר בינו לבין החברה האזרחית. דוגמא טובה להפרדה זו, ניתן לראות במוקדי התרחשות הלחימה - בישראל, חלקים נרחבים של המלחמה מתנהלים בתוך טריטוריית המדינה²³ באופן הנחוה על-ידי האוכלוסייה האזרחית, בעוד ארה"ב מנהלת את מרבית לחימתה בשדות קרב זרים מחוץ לגבולותיה (עיראק, אפגניסטן וכדומה). סיוג הראוי לציון הוא כי ערכיו השמרניים של הצבא האמריקני כן מזוהים עם חלקים נרחבים מהחברה האזרחית האמריקאית הרפובליקנית, כפי שעולה מתוצאות סקר שפרסם Dempsey (2009). לטענתו, הצבא האמריקני פוליטי יותר מהמקובל לחשוב, ועל-אף קיום קשת רחבה של עמדות - השמרנות מאוד דומיננטית בו. הסקר הראה כי קצינים אמריקניים רבים מאמינים כי שמרנות פוליטית היא חלק מרכזי במהות תפקידם. נתון זה מעלה הסבר אפשרי נוסף הטוען לשמרנותו הגבוהה יותר של הצבא האמריקני לעומת צה"ל. במקביל, שנות ה-90 הופכות לקרנבל ענק של תרבות גאה (מסיבות דאנס צבעוניות, מופעי דראג ותערוכות על מיניות) המשתלבת לא רק בסן פרנסיסקו וניו יורק, אלא ברחבי העולם כולו. כך, נרצה לטעון כי קלינטון הצליח לייצר פתרון ביניים בלבד, המנותק מהמתרחש בזירה החברתית האמריקאית באותה העת. הבדלים אלו ביחסי פוליטיקה/מדינה-צבא ובמבנה הממסדי, מסבירים היטב לדעתנו את הפיצול הרעיוני שנוצר במדיניות הצבאות של שתי המדינות, בנקודת הזמן של 1993.

קלינטון מקבל החלטה המובילה לשינוי תפיסתי נוסף בתקופה זו. בעוד צה"ל משנה את גישתו ממחלת נפש לאיום בטחוני, הצבא האמריקני עובר מתפיסת הפגם המוסרי לטיעון הפגיעה באחדות היחידה. כך, ניתן להבין את החלטת קלינטון לבחור במדיניות המתעלמת ומשתיקה את עניין הנטייה המינית, במחשבה שאם לא נדבר עליה לא ניאץ להכיר בקיומה. עמדה זו מתיישבת עם התבטאותו של איש הקונגרס הדמוקרט Ike Skeleton (2010), לגבי טמינת הראש בחול. אם לא נכיר בכך או נדע על זהותם של ההומוסקסואלים ביחידות, כך גם לא תפגע אחידות היחידה. בפרק המחאה, נראה איך טיעון זה מאבד מהרלוונטיות שלו באמצעות טיעוני נגד של המוחים, לקראת הערעור המחודש על ה-DADT (כפי העולה מנאומה של הזמרת לידי גאגא, 2010).

5.1.2 - שנות ה-90, שנת 2010 והגיעו של הקץ המיוחל ל-DADT

שני העשורים הבאים (שנות ה-90 ותחילת ה-2000) רצופים בתהפוכות, תהליכי גלובליזציה ועלייה בליברליזם ברחבי העולם, שהשפיעה לטובה (לרוב) על החקיקה בתחום. כפי שהראינו בסקירה ההיסטורית, שנת 1998 מסמלת את תחילתה של הכרה פורמלית-מוסדית בזכויות הלהט"בים בישראל, דבר הבא לידי ביטוי בתקצוב של תל אביב את מצעד הגאווה הראשון בה. בד בבד, החדירות בין גבולות החברה האזרחית לצבא מתבטאת בהסרה מוחלטת של הפקודות המפלות באותה השנה - שוב, אנו רואים פעילות משותפת ומקבילה (גם כאן הדבר נעשה בשקט כמו

²³ אנו מנסים לתאר את הסוגיה באופן רעיוני ולהדגיש את הקרבה הפיזית של הלחימה לאוכלוסייה האזרחית. בשום צורה לא התכוונו להיכנס לסוגיה הפוליטית של קווי הגבולות והטריטוריה של ישראל מול פלסטיין.

המחטף של אלונג). חשוב לציין ולסייג כי פועלים כוחות שונים בחברה, ולצד התמיכה והפתיחות המתפתחות - עדיין ניתן לראות מגמות שליליות והומופוביות מצד הממסד, כדוגמת השוטרים שפינו באלימות את אירוע הוויגסטוק תוך חבישת כפפות. עם זאת, הצבא האמריקני דבק במדיניות ה-DADT במשך שני העשורים האלו, חרף ההתקדמות בנושא זכויות הלהט"ב בחברה האזרחית. נתונים אלו מתיישבים עם האמור עד כה בסוגיית חדירות הגבולות בין האליטות, כמו גם בין הצבא לחברה האזרחית.

כעת, נתייחס בקצרה לאירועים שקדמו לביטול ה-DADT בהיבט הממסד, כמעט שני עשורים שלמים מאז חוקקה. ברק אובאמה הגיע לתודעת הציבור האמריקאי, כבר בתחילת הקריירה שלו כסנאטור. זאת משום שכבר אז, בלט כמחוקק הנאמן ומחוייב באופן מרשים לשני צידי המתרס הפוליטי. תבוסתו מול קלינטון בשנת 2008, הגיעה עקב בחירתו של השני על-ידי שתי מדינות גדולות בעלות אוכלוסייה מרובה, בעוד אובאמה נבחר על-ידי מיעוט אנשים ממדינות שונות. ייתכן ואובאמה אכן מייצג נדבכים וסוגים שונים של הציבור האמריקאי, לעומת קלינטון המייצג חתך ספציפי ונרחב באיזור מאוד מסויים. נתון זה, לדעתנו, מדגיש אצל אובאמה את הפן שלו כ- "נציג המיעוטים". בהיותו הנשיא השחור הראשון בהיסטוריית האימפריה האמריקאית, שבר לא מעט טאבוים, כמו גם עשורים שלמים של הדרת ודיכוי שחורים במערב. בהתאם לבורדייה (2005), הוא שחקן דמוקרטי חדש המנסה להלחם בשליטת הרפובליקנים הוותיקים בשדה, כמו גם בדמוקרטים הנאלצים להתיישר עם מדיניותם השמרנית. הוא לוקח את מקומו של קלינטון הדמוקרט ומקבל על עצמו את עקרונות פעולת השדה, אך בשונה ממנו - מנתבם להתוויית דמוקרטיה חדשה. לדעתנו, בהיותו דמוקרט עם רוח חדשה, נשיא שחור ראשון ונציג מיעוטים - אובאמה יצר בעצמו חלון הזדמנויות פוליטי וניצלו - ורק כך התאפשר השינוי המיוחל וביטולה של ה-DADT.

כאמור, לפי פינקו (2011), המעבר ממדיקליזציה לפוליטיזציה של זהות הלהט"בים הגיע לשיאו עם סיום ההתייחסות להומוסקסואליות כאל מחלת נפש. אנו רוצים לטעון כי אובאמה מייצר שיא חדש בשנים 2010-2011 עם הערעור המחודש על מדיניות ה-DADT וביטולה באופן סופי. בפרק ניתוח זה, הראנו כי התהליך התרחש מהר יותר בישראל, בה האליטה הפוליטית משולבת עם האליטה הצבאית, כמו גם חדירות בין הצבא לחברה האזרחית. מתוך כך, המהלך להכרה בזכויות הלהט"בים התבצע בה באופן מהיר יותר, לעומת ארה"ב בה הצבא מופרד מהפוליטיקה²⁴ והחברה. עם זאת, חשוב לציין כי עדיין קיימים קולות שמרניים בחברה האמריקאית כפי שסקרנו בממצאים. הן בארה"ב והן בישראל, עדיין נותרת שאלת יישום הפרקטיקה בפועל שכן ביטול מדיניות מסויימת, לא בהכרח מצביע על אכיפתה באופן מלא. אנו עדיין נתקלים בימינו אנו (2014) בסיפורי הטרדות חיילים בצבאות השונים ושחרורים בצבא ארה"ב על רקע נטייה מינית. ניתן את הדעת על נקודה זו בדיון.

5.2 – שיח התנגדות ומחאה:

לאחר ההתבוננות על סטטוסם החברתי של הלהט"בים מהפרספקטיבה הפוליטית של קובעי המדיניות, נרצה לבחון את הצד השני של המטבע ובו שיח ההתנגדות שהתכתב עם המדיניות הפוליטית. כפי שטען פינקו (2011), השיח החדש שהתעורר לאחר המדיקליזציה, טמן בחובו הגדרות חברתיות החותרות לפוליטיזציה זוהיות הלהט"בים. המאבק חרט על דגלו שוויון זכויות בשלל היבטי החיים דוגמת נישואין, ילודה, אימוץ ופונדקאות, כמו גם הזכויות הכלכליות שנגזרות מהכרה פוליטית. לפי Meyer (1996), בטרם ניגשים לשימוש בתיאוריית ה-"Political Opportunity" יש להבין כי אקטיביסטים ותנועות מחאה חברתיות אינן פועלות בוואקום. הם עושים זאת בתוך הקשר פוליטי בו הם מייצרים את דרישותיהם, מטרותיהם ואת האסטרטגיות שלהם. לפיכך, הוא טוען כי יש להגדיר באופן מראש את המשתנים בהם ישתמש החוקר כדי לנתח הקשר פוליטי זה. במקרה דנן, החלטנו להתייחס למחאת הלהט"ב דרך חמישה משתנים מרכזיים: השחקנים הפוליטיים לאורך ההיסטוריה, רמת ההתמרמרות של הפרטים המוחים, אופי המחאה, תנועות הנגד ותוצאות המחאה (בהיבט הממסדי). ניתוח זה יוביל להדגשת סוכני השינוי המרכזיים, כלומר להיבט הסוכנות (Agency) אל מול המבנה (Structure) שאפיין את פרק הניתוח הקודם.

²⁴ זאת כמובן תוך ההסתייגות של Dempsey, הטוען כי הצבא היום מעורה בפוליטיקה באופן חלקי.

סקירתנו ההיסטורית העלתה כי העשור של שנות ה-60 (ותחילת שנות ה-70) היווה כר פורה לעליית סוגיית הזהות הלהט"בית בציבור הישראלי, אך אף יותר בזה האמריקאי. בעוד בארה"ב התקיימו תרבות גאה ומחאות בתחום, בישראל - הסוגיה הייתה עוד בחיתוליה. כאמור, ארגוני מחאה אנטי-מלחמתיים בארה"ב, השתמשו בקריאה להימנעות מגיוס למלחמת וייטנאם על-ידי שידול להכרזה על הומוסקסואליות ופציפיזם, וכך למעשה ניצלו את הסוגיה לצורכיהם (Halley, 1999). כפי שהראינו בהיבט הממסדי, הדבר לא צלח - הצבא לא קיבל את ההתרצה ההומוסקסואלית, ומיד עם תום המלחמה הוחזרו המגבלות על שירות להט"בים. מעניין לראות שעל רקע התפתחות מינורית של תרבות, ספרות, מחזאות, ארגונים וחקיקה פרו-להט"בית בישראל, האירוע הראשון בעל אופי מחאתי היה בדמות אירוע הגאווה הראשון ב-1977²⁵. לדעתנו, הבדל זה בהתפתחות המחאה החברתית נעוץ במציאות הקיום הישראלית, אשר עסקה בעשורים הראשונים לקומה בעיקר במלחמות ובניסיונות הישרדות.

The Stonewell year - 5.2.1: אבן דרך בתנועת המחאה החברתית-להט"בית

נקודת הזמן הראשונה אליה נתייחס בהשוואת המחאה, היא שנת 1969. על-אף ביטול האיסור על משכב זכר באילינוי בשנת 1962 והתפתחות תרבות גאה ברחבי ארה"ב, אותן השנים מסמלות דיכוי להט"בים על-ידי הממשל והטרדות חוזרות ונשנות על-ידי המשטרה. שנת 1969 מסמלת את נקודת השבירה, בכך שציבור הלהט"בים התנגד לדיכוי באופן מופגן ואלים בפעם הראשונה. בהתאם לגרינברג (2008), טענתנו היא כי סגירותו של המרחב הפוליטי באותה העת כלפי סוגיה זו, הובילה להתמרמרות קשה בקרב הלהט"בים, שהתפוצצה בפרץ מחאה דרמטי ובאקטים אלימים - "פרעות סטונוול". כמו-כן, ברצוננו לטעון כי פרעות אלו היוו "חלון הזדמנויות פוליטי" אותו ניצל הארווי מילק לקידום הקריירה הפוליטית שלו, ולכן עבר מניו יורק ללבו של רובע ה"קסטרו" הגאה בסן פרנסיסקו. ככל שפעל יותר במאבקו לקידום והכרה בקהילת הלהט"ב, תוך נסיונותיו להתברג למערכת הפוליטית, הביא למוביליזציה תומכים למוקד פעילותו בסן פרנסיסקו.

במקביל לעליית התמיכה במילק בדמותה של תנועה חברתית לזכויות להט"בים, פעולתו הפוליטית הביאה גם יצירת תנועה-נגדית (Countermovement). לפי Meyer (1996), תנועות אלו יוצאות כנגד דרישות האקטיביסטים מן הממסד, בעיקר בכדי לשמר את הסטטוס-קוו הקיים. דוגמא לכך, ניתן לראות בקמפיין של אניטה ברייאנט ל-"הצלת" הילדים במערכת החינוך, על-ידי סילוק מוריהם הלהט"בים. שיאה של מגמה זו היה בקומו של דן ווייט, איש העירייה הרפובליקן שפעל כנגד מילק, והתנקשותו בחייו ובראש עיריית סן-פרנסיסקו. רצח פוליטי זה של נציג הציבור הראשון מחוץ לארון בתולדות קליפורניה, שהיווה סוכן שינוי מרכזי ויצר תקדימים רבים במאבקו, הפך אותו לסמל המחאה. דבר שלימים, יניב מדלייה לזכרו מסוכן שינוי מרכזי נוסף, נשיא ארה"ב ברק אובאמה. ניתן לראות ברצח הנציג ההומו המוצהר הבודד שהצליח להתברג לפוליטיקה, כמו גם תגובת הממסד בענישה מינימאלית ביותר של רוצחו, כמהווים מעין דיכוי ממסדי וסגירה של המרחב הפוליטי. סגירה זו, הביאה בתורה לתגובה דרמטית בדומה למקרה סטונוול, שלבשה צורת מחאה ופרעות אלימות מול המשטרה פעם נוספת.

מאורעות סן פרנסיסקו - העשור של שנות ה-70, הירצחו של מילק ו-"פרעות ליל ווייט" האלימות והמתקשרות - היוו חלון הזדמנויות פוליטי להעלאת סוגיית זכויות הלהט"בים על ידי הדמוקרטים באיזור אחר של ארה"ב (ניו-יורק). כניסה זו של הנושא לפוליטיקה, היוותה פתיחה מחודשת של המרחב הפוליטי ועמה, תקופה של "שקט" וירידה משמעותית באופיין הדרמטי של המחאות בעשור של שנות ה-80. ניתן להתייחס להשתלשלות מאורעות אלו גם כ-"מעגל מחאה" (Cycle of Protest), בהתאם לתיאורייה של Tarrow (1989). לדברי Meyer (1996), אפשרות כניסה פוליטית (Political Accessibility) למרחב הובילה תנועות חברתיות רבות לצאת לרחובות - מוביליזציה תמיכה. כך, ניתן לראות כי גם בארה"ב וגם בישראל של שלהי שנות ה-70, מתבצעות יציאות לרחובות בדמותן של צעדות תמיכה פוליטיות. עם זאת, לאורך כל אותה התקופה עמוסת ההתרחשויות בארה"ב, מציאות המחאה הישראלית בסוגיה נמצאת רק בתחילת התעוררותה²⁶. נתונים אלו תומכים בכך שהחברה האזרחית

²⁵ 17.09.1977 - "העליזאדה" : אירוע הגאווה הראשון בישראל, ביום השנה השני להקמת האגודה.

²⁶ לדוגמה: ביטולו של איסור משכב זכר בישראל, מתרחש רק כעשור לאחר סוף שנות ה-70 וכ-26 שנים לאחר ארה"ב.

האמריקאית אכן מתקדמת מהר יותר בפיתוח יחס ליברלי כלפי להט"בים, לעומת ישראל. נקודה זו תטשטש בעשור הבא, עם פיתוח המגמה הליברלית בתוך שורותיו של צה"ל.

5.2.2 - שנת 1993 בהיבט המחאתי

נקודת הזמן הבאה אליה נתייחס היא שנת 1993 - נקודת המפנה ביצירת מגמות מנוגדות ביחס ללהט"בים בין צבאות ישראל וארה"ב. האירועים שהביאו לשינוי מדיניות הצבא בכל אחת מהמדינות, תלויים בניצול חלון ההזדמנויות הפוליטי או באי-ניצולו, כמו גם בסוכני שינוי אקטיביסטים בחברה. סיפורו של עוזי אבן, כאמור, עורר הדים רבים בחברה הישראלית. החשיפה הציבורית של סילוקו מהצבא עקב נטייתו המינית, הובילה באותה השנה לשינוי נהלים והסרת מגבלות בדבר שירות להט"בים בצה"ל. אירוע זה מתיישב עם תיאוריית "חלון ההזדמנויות הפוליטי" (Meyer, 1996) שכן מספר גורמים בשילוב עם מחאתו האישית, הביאו באותה התקופה לשינוי פוליטי בתפיסת המדיניות כלפי להט"בים.

הכנס בכנסת והופעתו של אבן, לפי גרוס (2000), שכנאה הביאו לשינוי משמעותי בפקודות 1993, היו רגעי מפתח ביציאת הנושא ההומו-לסבי מהארון אל תוך הפוליטיקה הישראלית. הסיפור הפך למרכזי והיווה חלון הזדמנויות פוליטי (Meyer, 1996) במחאה הלהט"בית מכמה סיבות: (1) הדיון שהתנהל במקביל בארה"ב בנושא שירות להט"בים בצבא תוך סיקור תקשורתי נרחב, (2) מעמדו של צה"ל כמוסד חברתי תרבותי מרכזי בחברה הישראלית, ותפקידו כסוכן מרכזי של ייצור גבריות (בהתאם לגרוס, 2000 וקפלן, 1999), (3) המעמד המקצועי והסמכות של אבן, שהיו מרכזיים בניפוץ הסטריאוטיפים על הומואים (מעריב פרסם כותרת כי הוא אינו מתיישב עם תדמית ההומו הסוטה, למשל), (4) הדרישה המפורשת להשתתפות בנטל השירות הצבאי יחד עם שאר האוכלוסייה (כאמור, צה"ל מנסה לגייס את כולם בשונה מצבא ארה"ב שהוא גוף פרטי). ניתן לראות באבן כסוכן שינוי מרכזי בהיסטוריית המחאה הלהט"בית שכן סירב לפתרונות אישיים, וקרא לשינוי כללי של המדיניות הצה"לית. מחאה זו, הביאה לשינוי פקודות אכ"א על ידי ברק ב-1993. גרוס מעיר כי ההתמקדות בשאלת השירות בצבא בעקבות הכנס בו השתתף אבן, נעשית כתוצאה מכך שגבולות הקולקטיב בישראל נבדקים על-פי שירות בצבא²⁷. דברים אלו מתיישבים עם הורוביץ וליסק (1990) ומבהירים שוב את החזירות הדו-כיוונית בין השדה הצבאי לפוליטי. כמו-כן, נסיונו של אבן להגן על מעמדו הצבאי ממחיש שוב את דברי קימרלינג (1993) בדבר הצבאיות כמגדירה ישראליות.

בהקשר למרחב הפוליטי (גרינברג, 2008), נרצה לטעון כי שולמית אלוני פתחה אותו כחמש שנים מוקדם יותר, בעזרת המחטף הפוליטי לביטול החוק האוסר על משכב זכר. מצב זה אפשר לאבן לייצר אופי מחאתי ממוסד יותר ואקטיביזם הפועל בתוך המסגרת הפוליטית (הביא את מקרהו לדיון משפטי בכנסת), במקום לנקוט בפעולות דרמטיות ואלמות, דוגמת המחאות שהצגנו קודם לכן בארה"ב. מאידך, מחאת היציאה הסימבולית מהארון של החייל מקייטון באותה השנה, הייתה כנראה פרובוקטיבית מדי לרוח התקופה הרגישה ועל-כן הושתקה על-ידי הצבא, בגיבוי ראש הממשלה דאז - רבין ז"ל (נשפט למחבוש על-תנאי והודח מיחידת הנח"ל בטענת הפרת איסור המגע עם התקשורת). לעניות דעתנו, מקייטון לא נקט בטקטיקות המתונות התואמות את פתיחות המרחב הפוליטי (כמו אבן) ועל-כן הושתק. לפיכך, לא ניתן לראות בו כמוביל שינוי מהותי.

מנגד, שנת 1993 מסמלת מפנה למעין "דריכה במקום" ביחס ללהט"בים, בשורותיו של הצבא האמריקני - כביכול קבלה אך רק במצב של השתקת זהותם, קרי המשך האפליה. כאמור, הבטחת מסע הבחירות של קלינטון לשיפור היחס בצבא לא מומשה באופן שסיפק את האוכלוסייה. פתרונו בדמות מדיניות ה-DADT נחוותה כפשרה בלתי מוצלחת והביאה להתמרמרות נרחבת בקרב הציבור הלהט"בי. עם זאת, עוברות כ-18 שנה בטרם מדיניות זו מבוטלת סופית על-ידי אובאמה ב-2011. הימצאותו של קלינטון בין הפטיש לסדן, תחת לחצים מהדמוקרטים והרפובליקנים, גרם לו לחשוש מניצול ההזדמנות שנקרתה בדרכו בתור נשיא דמוקרטי ראשון מזה 12 שנה, ויצר מעין מצב ביניים תוך קביעת מדיניות התעלמות ועצימת עיניים. לעניות דעתנו, הדבר הוביל לקיפאון של המרחב הפוליטי - מצב בו המרחב לא נפתח ולא נסגר. במצב זה, ובד בבד לכך שזכויות הלהט"בים בחברה האזרחית הולכות ומשתפרות עם השנים, המחאה נאלצה לפנות לכיוונים חדשים.

²⁷ גרוס (2000) גם מציין כי אנו מקבלים את הצבא כקובע את גבולות הקולקטיב, במקום להיאבק בעצם הרעיון.

לאורך שני העשורים הבאים (שנות ה-90 ותחילת ה-2000), מצעדי ואירועי הגאווה ברחבי ארה"ב הפכו לחלק מהרפרטואר (Tilly, Repertoire, 1978) המחאתי וקבלו אופי של קרנבלים וחגיגות. עם ההתקדמות הרבה בחקיקה למען שוויון זכויות, הם איבדו לדעתנו, מכוחם המחאתי בהקשר לסוגיית השירות בצבא, עקב אי החדירות בין השדות בארה"ב (לפי בורדייה, 1976). מתוך כך, רטוריקת המחאה שהתפתחה בשנים אלו פנתה ליצירת רפרטואר מחאתי חדש. זה לבש צורת קריקטורות סרקסטיות וייצוג ציני של הממשל ואלמנטיו הפטריוטיים (ראה נספח 3), כתגובה לקומיקס בו השתמש הצבא האמריקני להמחשת הטיפול במקרה של גילוי נטיה הומוסקסואלית אצל חייל. במקביל, שנות ה-2000 מסמלות גם שינוי מגמתי במחאה הלהט"בית הישראלית כשלמעשה, ארגון חוש"ן מבצע פעילות הסברתית גם בתוך שורות צה"ל ומייצר שיח מחודש, מודע וסובלני - מחאה שקטה. כמו-כן, צה"ל משלב ידיו עם המחאה הלהט"בית, מצטרף למאבק ומשווק עצמו כמכיל ומקבל את כלל חייליו. הוא מפרסם בדף הפייסבוק שלו ב-2012, תמונת שני חיילים במדים צועדים יד ביד, תוך קריאה לקבלה ושוויון (ראה נספח 4). עם זאת, חשוב לציין כי בשנים אלו כן מתקיימות מספר מחאות אלימות, אך דווקא מכיוון של Countermovements. דוגמא לכך ניתן לראות בפרעות החרדים²⁸ כנגד המצעד בירושלים (מקרה הדוקר שי שליסל ב-2006, למשל), כמו גם בסיפור הטראגי של הרצח בבר-נוער (2009).

לדברי קימרלינג (1993), ישראל היא חברה מיליטריסטית והצבאיות היא העיקרון המארגן שלה, המבנה את הזהות הקולקטיבית. מפני שהצבא הנו מהות הישראליות, שוויון זכויות בו יוביל גם לשוויון זכויות באזרחות. לטענתנו, זוהי סיבה נוספת לכך שהישגי המחאה מהירים יותר בצבא הישראלי. הישגי המחאה הלהט"בית בשילוב פרטיה בתוך שורות צה"ל וגיוסו של צה"ל לאותה המטרה, היוו נדבך ראשוני וחשוב בהמשך המחאה על שלילת הזכויות. קומם של ארגונים פרו-להט"ביים בישראל של שנות ה-2000, מסמל פעולה פוליטית וממוסדת יותר של Social Movements, כנראה כתוצאה ממרחב פוליטי פתוח. ביטוי לכך ולפנייה לרטוריקת המחאה הוויזואלית, ניתן לראות "במחאת סימן השווה" (ראה נספח 5) של שנת 2013. זו קראה לשוויון זכויות בתחומי הנישואין, הפונדקאות וההיבט הכלכלי (בדומה למחאת ה-Occupy), מתוקף כך שפרטיה משרתים בצבא (ומשלמים מיסים) כמו כולם ועל-כן זכאים לאותן הזכויות. שנת 2010, כאמור, היוותה נקודה מפנה חשובה מבחינה היסטורית בהקשר למחאה בצבא האמריקני. עלייתו של אובאמה לנשיאות הביאה עמה רוחות של שינוי, אך לא באופן מידי ומוחלט. למשל, ניתן לראות כי ב-2009, הצליח להכניס את החוק נגד "פשעי שנאה כלפי להט"בים", דבר שקלינטון כשל בו כ-12 שנה לפני כן (בעקבות המקרה הכואב של מתיו שפרד ב-1998). עם זאת, הסוגיה הטעונה של שירות להט"בים בצבא לא נפתרה מיד והובאה לערעורים פרלמנטריים. מפגני המחאה לאורך השנים בסוגיית הערעור על ה-DADT כללו היבטים נרחבים ושונים. ביניהם היו הפגנות והתקהלויות, שילוב מפורסמים באגינדה הפוליטית-חברתית הזו, כמו גם גנרלים ששחררו על רקע נטייתם המינית (כפי שהוצג בסרטון מסע הבחירות של אובאמה, 2012).

בנוסף, הסיקור התקשורתי בסוגיה היה נרחב וכלל למשל, את מפגן התמיכה בו לידי גאגא קראה לביטול המדיניות, ואף הקליטה קליפ רשמי לצורך המטרה. טענתה המרכזית של גאגא (2010) מתיישבת עם זו של גרוס (2000), הגורס כי "טיעון המקלחת" מגן על ההטרסקסואלים מפני המחשבות האסורות שלהם עצמם ולא מפני אחיהם לנשק - ההומוסקסואלים. קריקטורות רבות וכרזות מחאה הופצו בתקשורת וכמו-כן, עלתה רמת המחאה החברתית והלחץ על אובאמה מחשש ש"יתקפל" כמו קלינטון בעבר. לקראת הערעור המחודש על מדיניות ה-DADT, ניתן לראות צמיחה רחבה של מחאות היוצאות לרחוב ומקבלות פן מעט יותר דרמטי. דוגמא לכך, ניתן לראות במחאת הקשירה לגדר הבית הלבן כתואנה על אי-יעילותו של הנשיא בנושא, כשהרפובליקנים בסנאט ניסו להתעלם מההצבעה על הערעור ולדחותו בשנה. ניתן להסביר זאת כהצרת המרחב הפוליטי (גרינברג, 2008), ולפיכך - נקיטה בטקטיקת מחאה מעט יותר אלימה.

²⁸ לא מצאנו שם של ארגון חרדי רשמי הקורא למחאת נגד, אך כידוע, קיימים פשקווילים רבים וצעקות בנושא. לפיכך, הרשינו לעצמנו להתייחס לכך כתנועת-נגד (כמובן תוך הסתייגות מלהכליל לגבי כלל אוכלוסיית החרדים).

מחאת "בלו-סטאר" באותה השנה, הציגה את שמרנותה של ארה"ב שעדיין אוכפת את מדיניות ה-DADT בצבאה, בעוד בישראל, ניתן כבר לשרת בצה"ל ללא אפליה כלל. מובן אם כן, לטענתנו, כי המחאה הישראלית-להט"בית כלפי צה"ל שוככת באותה התקופה, וגם בחברה האזרחית - היא מנוהלת באופן יותר פוליטי וממוסד בשונה מארה"ב (ואזיקת האקטיביסטים את עצמם לגדר המעוז הפוליטי שלה). גרוס (2013) מסביר כי מחאת "בלו-סטאר" היא ניסיון של ישראל לשווק עצמה כדמוקרטיה ליברלית, ולגייס את תמיכת העולם בה על-ידי שימוש בפרסום מתן זכויות לאוכלוסיית הלהט"ב. על רקע מציאות הסכסוך וכיבוש הפלסטינים, ישראל למעשה מנסה למתג את עצמה כליברלית ודואגת למיעוטים, ולא ככובשת ודורסנית כלפיהם. אנו נרצה לטעון כי על רקע חשיפה תקשורתית-גלובאלית זו (על-ידי ארגון "בלו-סטאר") של סוגיית היחס למיעוטים, ועל רקע עלייתו של נשיא דמוקרט שחור ראשון לשלטון האמריקאי - נוצר חלון הזדמנויות פוליטי עצום לביטול המדיניות המפלה בארה"ב. העובדה כי לאור הערעור המחודש, ניתן פרק זמן של שנה עד לקבלת החלטת הסנאט, מחזקת את הטענה לגבי חלון ההזדמנויות הפוליטי (גרינברג, 2008). ככל הנראה, בדומה לאווירה הפוליטית שהובילה למחטף של וירשובסקי ואלוני ב-1988 אל מול הסיעה השמרנית-דתית בישראל, רק ב-2010 התאפשר מחטף שכזה בארה"ב. לאורך השנים וניסיונות הערעור, הדמוקרטים רצו להעביר את החלטת ביטול המדיניות אך הרפובליקנים ניסו למנוע זאת, ולהתחמק מכך כל העת. לבסוף, הדמוקרטים ניצלו זמן בו הם היו הרוב בסנאט לשם ההצבעה לביטול החוק, בדיוק לפני שעברה שנה, בכדי שהערעור יספיק לעבור בזמן ולא יידחה שוב.

לסיכום, המחאה ואופייה תפסו פן לוקאלי שונה בשתי המדינות לאור פתיחות וסגירות המרחב הפוליטי, קומם של סוכני שינוי רלוונטיים בכל תקופה ובעיקר - ביצירת חלון הזדמנויות פוליטי מספק וניצולו. פעם נוספת, מובהרת מרכזיות טיעוניהם של הורוביץ ליסק (1990) וקימרלינג (1993) על שילוב האליטות בישראל, חזירות הגבולות בין הצבא והחברה האזרחית והשלכותיהם על המקרה האמריקאי, בו לא מתקיימים תנאים אלו. ככל הנראה, אי-חזירות זו בארה"ב הביאה פעמים רבות יותר לסגירת המרחב הפוליטי ולמחאות חריפות ואלימות יותר. כמו-כן, הדבר הוביל לכך שנאלצו לעבור כשני עשורים, כמו גם צמיחה מחודשת של המחאה, בכדי שיווצר חלון הזדמנויות פוליטי מספק לביטול המדיניות המפלה בארה"ב.

פרק שישי – דיון, סיכום וחשיבה להמשך:

מניתוחנו את הסוגיה, עלו הסברים שונים להבדלים בתפיסות העולם של הממסד בין שתי המדינות - המבנה. ביניהם, מצאנו הבדלים במבנה הפוליטי דוגמת החיבור בין האליטות בישראל לעומת ארה"ב. בנוסף, שיטת המשפט בארה"ב שונה מבישראל (חוק הארץ וההפרדה בשלטון בין המדינות השונות, הכפופות לחוקה). סוגיית הפרדת או אי-הפרדת דת ומדינה שיחקה תפקיד חשוב גם היא, כמו גם חובת הגיוס לצבא. הראינו גם כי כל אלו יוצרים לדעתנו, תהליך מהיר יותר של מעבר משיח של מדיקליזציה לפוליטיזציה בצה"ל, לעומת הצבא האמריקני. כך, היחס ללהט"בים משתפר מהר יותר בשורות צה"ל דווקא (כשלא כך המצב בחברה בהכרח), לעומת הצבא האמריקני המפגר מאחורי קדמת ופתיחות החברה האמריקאית (נישואין חד-מיניים מותרים, פונדקאות ואימוץ וכדומה). כל האמור לעיל סוקר את ההקשר הפוליטי-לוקאלי בכל מדינה, אשר בתוכו פועל הפרט. הקשר זה צובע את המחאות השונות, לרוב כתלות בפתיחותו או סגירותו של המרחב הפוליטי כמו גם ייצור חלון הזדמנויות פוליטי וניצולו. הבדלים אלו בין שתי המדינות, באופי המחאה - מייצגים את הזווית של הסוכנות. כאמור, ניסינו לבחון את פתיחות המרחב הפוליטי בכל נקודת זמן השוואתית, בה התרחשו מאורעות מכוננים ומשני מדיניות. חלון ההזדמנויות הפוליטי בכל נקודת זמן בהשוואה שלנו, נבחן בהתאם להקשר ההיסטורי והפוליטי-מחאתי, תוצאות המחאה ואופייה, ובהתאם לשחקנים השונים שניצלו או לא ניצלו הזדמנויות שונות. באופן כללי, ניתן לראות כי אופי המחאות השתנה לאורך ההיסטוריה, כמובן כתלות בהקשר הלוקאלי אך גם עקב השפעות גלובאליות שונות (דוגמת מחאת ארגון "בלו-סטאר" המתייחסת לשתי המדינות).

בנקודה זו, נרצה לציין את מגבלותיו של מחקר זה. ראשית, הידע ההיסטורי שלנו לגבי ארה"ב והצבא האמריקני היה מועט ביחס לידע על ישראל וצה"ל. דבר זה ברור לאור העובדה ששינוי גדלנו בישראל, למדנו את ההיסטוריה שלה, שירתנו בצה"ל וחוינו את הפוליטיקה והכלכלה שלה. בנוסף, לאור היותו של רעי הומו-דתי - לשעבר, המתנדב בארגון חוש"ן, הוא גם חי את סוגיות המתח בין דת למדינה, כמו גם את המחאה הלהט"בית.

דברים אלו יצרו הטייה מסויימת בניהול המחקר, דבר שניסינו לפתור על-ידי רכישת ידע נרחב לגבי ארה"ב, בכל הסוגיות. כאמור, הדבר התבצע על-ידי קריאה מרובה של מאמרים, כתבות, וצפייה באינטרנט בסרטונים וראיונות עם פוליטיקאים ואישי צבא אמריקאיים. שנית, מחקרנו ניסה לחלוש על כמויות מידע עצומות, דבר שגרם לנו להתפזר תחילה עד שהצלחנו למקדו. אנו עדיין מנסים להתמודד עם מגבלה זו, ממש עד לרגעי סיום כתיבת הסמינר. מתוך האמור לעיל, נותרנו עם ממצאים, סברות ופינות רבות עליהם רצינו לתת את הדעת אך צר המקום מלהכיל. לפיכך, אנו מעוניינים לחדד מספר נקודות, אותן היינו מציעים להרחיב במחקרי המשך: ראשית, סוגיית המתח בין דת-מדינה נכחה במחקר ובשלב הניתוח באנקדוטות שונות. עם זאת, ניכר שצה"ל מצליח לנטרל באופן מסויים את השפעותיה באופן שלא צפינו - דוגמת הדחת רב צבאי על רקע התבטאויותיו ההומופוביות. אנו סבורים כי חקירה מעמיקה יותר של המפה הפוליטית-דתית-היסטורית בישראל ובארה"ב, הייתה יכולה להניב הבנה טובה יותר של מגמות דתיות-שמרניות או חילוניות-ליברליות בשני הצבאות. שנית, הצגנו בסקירה ההיסטורית את סוגיית סוגי השחרור השונים מהצבא האמריקאי והשפעתם על הזכויות באזרחות, אך לא פיתחנו אותה בהשוואה לזכויות האזרחיות לאחר שחרור מצה"ל. אנו סבורים כי יהיה מעניין לחקור ולהרחיב נקודה זו בעתיד, בייחוד מזווית האפליה שחווים המודחים משירות ובדגש על המחאה המתארגנת סביב זאת. שלישית, העלינו ממצא מעניין כי בארה"ב, המקדם המרכזי של אגידות מדוכאים ונרדפים הוא בן מיעוטים בעצמו (אובאמה) בעוד בישראל, עושה זאת האליטה האשכנזית השלטת (אלוני וירשובסקי). כאמור, כדאי לדעתנו לפתח ולבחון זאת במחקרי המשך. לסיום, לאחר הצגת הפוליטיקה, השחקנים, המדיניות, המחאות, ההבדלים, ההתקדמות והשינויים, חשוב לציין כי מרבית החוקרים בתחום מציגים תמונה בעייתית ברמת הפרקטיקה ויישום המדיניות. העובדה שהמדיניות המכילה נתקלת עדיין בקשיים בשני הצבאות גם כיום, אינה מטעמי "פגם מוסרי" או "פגימה באחדות היחידה", אלא מתוקף מהותו של "טיעון המקלחת". גרוס (2000) וגאגא (2010) טענו כי הבעיה נעוצה בחששות החייל ההטרסקסואל בעוד מחקר איג"י (2006) הראה דווקא את החששות מצד החייל ההומוסקסואל. לדעתנו, לפחות בצה"ל, הבעיה נובעת מכך שהצבא עדיין מקפיד על הוראות "השילוב הראוי", ועדיין קיימת בעיה מהותית שקשה להתמודד איתה כשחייל הומוסקסואל מתקלח וצופה בחבריו ליחידה (גם אם הוא לא באמת עושה זאת בפועל). בדומה להלכה היהודית שתקועה בחיפוש היחס המתאים ללהט"בים דתיים, ובדומה לנצרות בארה"ב המנסה להתמודד עם אותה סוגייה, כך גם תורת "השילוב הראוי" נקלעת לבעיה. ניכר כי גם צה"ל וגם החברה לא יודעים עדיין להתמודד עם בעיה זו באופן אופטימלי. כך, מאחר ואין כיום הגבלות שיבוץ (וגם בוטלה ה-DADT), לא ניתן להגיד לחייל הומו שיתגייס לגיב רק כדי שלא יימצא ברגעים אינטימיים עם חבריו הסטרייטים. כמו גם, לא ניתן להקים מקלחות להומואים בלבד מתוך ההדרה הבולטת שברעיון. מדובר בשאלות רבות שהחברה המודרנית צריכה להתמודד עמן ועדיין אין להן פתרונות מוחשיים. מתוקף כך, שירות הומואים ביחידות לא יפגע בלכידות היחידה או בביצועים (כפי שהציג כבר Belkin, 2003) אך ייתכן ויפגע בפרטיותם של חיילים אחרים (וכפי שבנות לא מתקלחות עם בנים - ייאלץ להמצא פתרון הולם). כל זאת מדגיש כי מחקרים נוספים בתחום יאלצו להתמודד עם בעיות אלו, ויישפכו אור חדש עליהן. כמו-כן, סביר להניח שבכל פרשנות ומדיניות חדשה, יחזור מחדש "מעגל המחאה", כנראה תוך יצירת פרטואר ורטוריקת מחאה חדשים בהתאם להקשר התקופתי. לנו רק נותר לקוות כי מחקרנו תרם להבנת הסוגייה וכי שוויון זכויות מלא ללהט"בים ושאר מיעוטים, יושג בהקדם ברחבי העולם.

ביבליוגרפיה

- בורדייה, פ. (2005). על כמה מתכונות השדה. *שאלות בסוציולוגיה*. עמ' 119-113.
- גרוס, א. (2000). מיניות, גבריות, צבא ואזרחות: שירות הומואים ולסביות בצה"ל במשקפיים השוואתיים. *פלילים ט'*, עמ' 183-95.
- גרוס, א. וזיו, ע. (2003). בין תיאוריה לפוליטיקה: לימודים הומו-לסביים ותיאוריה קווירית. בתוך: יאיר קדר, עמליה זיו ואורן קנר (עורכים). *מעבר למיניות: מבחר מאמרים בלימודים הומו-לסביים ותיאוריה קווירית*, הקיבוץ המאוחד, עמ' 44-9.
- גרינברג, ל. (2008). דמוקרטיה כובשת: התפקיד הפוליטי של הצבא במשטר הדואלי של ישראל. *סוציולוגיה ישראלית*, ט' (2), עמ' 297-323.

- האגודה למען זכויות האזרח בישראל (2009). מחאת הרב הצבאי הראשי נגד פרסום ראיון בעיתון "במחנה" עם קצין הומו. נדלה מתוך: <http://www.acri.org.il/he/2229>.
- הורוביץ, ד. וליסק, מ. (1990). מצוקות באוטופיה: ישראל - חברה בעומס-יתר, תל-אביב: עם עובד.
- כמוך (2012). על צבא והומוסקסואליות: כל-מיני. נדלה מתוך: <http://www.kamoha.org.il/?p=13861>.
- פוקו, מ. (1976). תולדות המיניות 1- הרצון לדעת. תל אביב: הקיבוץ המאוחד.
- פינקו, נ. (2011). האסטרטגיה, הרטוריקה והטקטיקה של תנועות המחאה הלהט"ביות לפני ואחרי מאורעות סטונול. (עבודה במסגרת סמינר) אוניברסיטת תל אביב.
- קופר, י. וקפלן, ד. (2010). כשהפרטי פוגש את הציבורי: הפוליטיקה של ההכרה בארגון לחינוך ושינוי חברתי של קהילת להט"ב, סוציולוגיה ישראלית, י"ב(1), עמ' 159-180.
- קימרלינג, ב. (1993). מיליטריזם בחברה הישראלית. תיאוריה וביקורת, 4, עמ' 123-140.
- קליינברגר, ר. (1983). תולדות ארצות-הברית: נושא בהיסטוריה לביה"ס העל-יסודי הכללי, תל אביב: מעלות.
- קפלן, ד. (1990). דוד ויהונתן וחיילים אחרים, תל אביב: הקיבוץ המאוחד.
- שילה, ג., פזמוני לוי, א., קמה, ע., לביא, ש. ופנחסי, ב. (אוקטובר 2006). גאים במדים: מצבם של חיילים הומואים, לסביות וביסקסואלים בצה"ל. איג' - ארגון הנער הגאה. נדלה מתוך:
- <http://www.igy.org.il/amuta/wp-content/uploads/2012/08/%D7%92%D7%90%D7%99%D7%9D-%D7%91%D7%9E%D7%93%D7%99%D7%9D-%D7%93%D7%95%D7%97-%D7%9E%D7%97%D7%A7%D7%A8.pdf>
- שיאון, ל. ובן ארי, א. (2007). גיל, גוף ומיניות בקרב חיילי מילואים קרביים בישראל: על דמיון והומור, סוציולוגיה ישראלית, ט(1), עמ' 151-174.
- Belkin, A. (2003). Don't Ask, Don't Tell: Is the Gay Ban Based on Military Necessity. *Parameters*, 33(2), 108-119.
- Dempsey, J. K. (2009). *Our army: soldiers, politics, and American-civil military relations*. Princeton university press: New Jersey.
- Halley, J. (1999). *Don't: A Reader's Guide to the Military's Anti-Gay Policy*. Duke University Press: Dorham.
- Kaplan, D. (2012). Unit Social Cohesion in the Israeli Military as a Case Study of "Don't Ask, Don't Tell. *Political Psychology*, 33(4), 419-436.
- Lorber, J. (1996). Beyond the Binaries: Depolarizing the Categories of Sex, Sexuality, and Gender. *Sociological Inquiry*, 66(2), 143-160.
- Meyer, D. (1996). Movements, Countermovements, and the Structure of Political Opportunity. *American Journal of Sociology* 101(6), 1628-2660.
- Meyer, D. (2004). Protest and Political Opportunities. *Annual Review of Sociology*, 30, 125-145.
- Tarrow, S. (1989). *Democracy and Disorder: Protest and Politics in Italy, 1965-1975*. Oxford: clarendon press.
- Tilly, C. (1978). *From mobilization to revolution*. Reading: Addison-Wesley.
- Yosef, R. (2005). The National Closet: Gay Israel in Yossi and Jagger. *GLQ: A Journal of Lesbian and Gay Studies*, 11(2), 283-300.
- Youtube. (2007, September, 26). *Pentagon Chief: Gay Soldiers Violate "Law of Nature"*. retrived from: <https://www.youtube.com/watch?v=fe2bJmMKZ5k>.
- Youtube. (2010, December, 24). *Ann Coulter Mocks DADT Repeal!*. Retrived from: <https://www.youtube.com/watch?v=uLYSDEQYKMs>.
- Youtube. (2010, April, 20). *White House closes Lafayette Park due to DADT protesters, kicks out media*. retrived from: <https://www.youtube.com/watch?v=FaBk1dUF9nM>
- Youtube. (2010, June, 9). *Rep. Ike Skelton Against DADT Repeal*. retrived from: <https://www.youtube.com/watch?v=3qA8HAHuG2I>
- Youtube. (2010, June, 24). *Serving in Silence - Soldiers Await End of Military Gay Ban*. retrived from: <https://www.youtube.com/watch?v=ioeSB7oJfsA>.

נספחים

נספח 1- טבלת השוואה של נקודות הזמן המרכזיות

ישראל	ארה"ב	
	מדיניות ההפרדה	1942
	הפרדה בקטגוריות- בין מי שנתפס בעת מעשה לבין מי שרק נחשד כהומוסקסואל	1947
	הומואים גויסו לצבא	מלחמת וייטנאם

		1959-1975
	פרעות סטונוול	1969
	מצעד הגאווה הראשון	1970
	החזרת ההגבלות על שירות הומוסקסואלים	1973
הוצאת ההומוסקסואליות מה-DSM		
הפגנה ראשונה בתל אביב	שינוי לטובה בחקיקה צעדה פוליטית המונית	1978/1979
חקיקה מפלה בצה"ל		1983
פרעות אזרחיות כנגד הומואים		1990
שינוי לטובה בחקיקה - גם במישור האזרחי וגם בצבאי, ביטול חובת הדיווח למרכז לבריאות הנפש	הכנסת מדיניות ה-DADT	1992-1993
תקדים משפטי - אדיר שטיינר		1997
מצעד גאווה ראשון, ביטול חובת הדיווח לבטחון שדה		1998
פרעות ואירוע הירי בבר נוער		2006,2007,2009
	ביטול מדיניות ה-DADT	2011

נספח 2 - פרסומת המשווקת את ישראל כדמוקרטיה ליברלית באמצעות הקדמה בנושא שוויון זכויות להט"בים

Where In The Middle East Can Gay Officers Serve Their Country?

Only in Israel

In a democracy, positions of leadership and political office are open to all citizens, no matter their race, religion, or sexual orientation.

The Israeli Declaration of Independence guarantees all citizens freedom of religion, conscience, language, education, culture, and equal access to holy sites.

Support Democracy. Support Israel.

תמונה מס' 1 (המקור: www.bluestarpr.com/military-gay-rights-israel.html)

נספח 3 - קריקטורות מחאה אודות מדיניות ה-DADT

נספח 4 - תמונה שפורסמה בעמוד הפייסבוק של צה"ל

Wall Photos

Back to Album · Israel Defense Forces's Photos · Israel Defense Forces's Page

Previous · Next

Like Comment

Tag Photo

Israel Defense Forces

It's Pride Month. Did you know that the IDF treats all of its soldiers equally? Let's see how many shares you can get for this photo. — with Juan Estaban Amaya Correa, Salah Deen Smart, Jose Luis, Tlv Pride, Scott Goldwater, Lukáš Slejška, Eden Biton and Tlv Scene Vip's.

Like · Comment · Share · 20 hours ago

👍 6,837 people like this.

📄 4,855 shares

Album: Wall Photos

Shared with: 🌐 Custom

📌 Tag This Photo

Download

Report This Photo

נספח 5 - סימן השווה ממחאת הפייסבוק בשנת 2013

